



T.C.

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

BANKACILIK VE FİNANS ANABİLİM DALI

**BANKA KARLILIĞINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER:
IRAK'TA BİR UYGULAMA**

Imad Mohammed Alı Ahmed ALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Sezer ÖKSÜZ

Çankırı – 2023

T.C.
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BANKACILIK VE FİNANS ANABİLİM DALI

BANKA KARLILIĞINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER:
IRAK'TA BİR UYGULAMA

Imad Mohammed Alı Ahmed ALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Sezer ÖKSÜZ

ankırı – 2023

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ.....	i
TEZ KABUL VE ONAY.....	ii
ÖNSÖZ	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
KISALTMALAR	vi
TABLolar LİSTESİ.....	vii
ŞEKİL LİSTESİ.....	viii

1. GİRİŞ	1
-----------------------	----------

2. BÖLÜM.....	3
BANKACILIK KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	3
2.1. Banka Tanımı	3
2.2. Bankacılığın Tarihsel Gelişimi	5
2.2.1. Dünyada Bankacılığın Tarihsel Gelişimi.....	5
2.2.2. Irak'ta Bankacılığın Tarihsel Gelişimi	7
2.3. Bankacılık Türleri	9
2.3.1. Yatırım Bankaları	9
2.3.2. Ticari Bankalar	10
2.3.3. Katılım Bankaları	10
2.4. Bankaların Fonksiyonları	12
2.4.1. Hizmet Fonksiyonu	12
2.4.2. Kaydi Para Meydana Getirme Fonksiyonu	12
2.4.3. Fon Sağlama Fonksiyonu	13
2.4.4. Fon Kullanma Fonksiyonu.....	13

3. BÖLÜM.....	15
BANKACILIK SEKTÖRÜNDE FİNANSAL PERFORMANS.....	15
3.1 Finansal Performans Kavramı	15
3.2 Finansal Performansın Tarihsel İncelemesi	19
3.3 Finansal Performansın Unsurları	21
3.3.1 Kar bölgesi.....	21
3.3.2. Nedensel Faktörler	21
3.4 Finansal Performansın Ölçülmesi	23
3.4.1 Kar marjı	24
3.4.2 Varlık Getirisi	25
3.4.3. Öz kaynak Karlılığı.....	26
3.4.4. Hisse Başına Kazanç	27
3.4.5. Fiyat/Kazanç Oranı	28
3.4.6. Aşırı Değer	29
3.4.7. Sermaye Getirisi	29
3.4.8. Ekonomik Katma Değer	30
3.5 Banka Finansal Performansının Belirleyicileri	32

3.6. Irak'ta Bankacılık Sistemi ve Finansal Performans	36
3.6.1. Irak Mali Sistemi	38
3.6.2 Bankacılık Sistemi	38
3.6.3 Devlete Ait Bankalar	40
3.6.4 Özel bankalar	41
3.6.5 Bankacılık Sistemindeki Zorluklar	41
4. BÖLÜM.....	42
4.1. Araştırmanın Amacı	42
4.2. Araştırmanın Önemi	42
4.3. Analiz İçin Oluşturulan Hipotezler	43
4.4. Araştırmanın Yöntemi ve Kapsamı	44
4.5. Veri Seti	44
4.6. Literatür Taraması	45
4.7. Bulgular	47
4.7.1. Irak Bankalarıyla İlgili Temel Bilanço Göstergeleri ve Likidite Oranları	47
4.7.2. Irak Bankaları ile İlgili Temel İstatistikî Veriler	57
4.7.3. Panel Veri Regresyon Sonuçları	61
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	65
KAYNAKÇA	67
ÖZGEÇMİŞ.....	75

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım *Banka Karlılığını Etkileyen Faktörler: Irak'ta Bir Uygulama* adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlanmasına kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

25/07/2023

İmza

Imad Mohammed Ali Ahmed ALI

TEZ KABUL VE ONAY

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Imad Mohammed Ali Ahmed ALI tarafından hazırlanan “*Banka Karlılığını Etkileyen Faktörler: Irak'ta Bir Uygulama*” başlıklı bu çalışma, 2023 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda *oybirliği* başarılı bulunarak jürimiz tarafından *Bankacılık ve Finans Anabilim Dalı*’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ (Unvanı, Adı ve Soyadı)

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Sezer ÖKSÜZ

İmza:

Üye : Prof . Dr. İbrahim BOZKURT

İmza:

Üye : Doç . Dr. Selim CENGİZ

İmza:

ONAY

Bu Tez, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun 13/07/2023 tarih ve 2023/31-15-D sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Coşkun POLAT

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Banka Karlılığını Etkileyen Faktörler: Irak'ta Bir Uygulama adlı çalışma Irak'ta yer alan bankaların faaliyetleri ve karlılıklarına etki eden unsurların tespit edilmesi bağlamında üzerinde durulmaya değer bulunmuştur.

Bu çalışmanın hazırlanmasında yardımlarını esirgemeyen danışman hocam *Dr. Öğr. Üyesi Sezer ÖKSÜZ*'e tezin yazım aşamasında ve tashihinde katkılarını esirgemeyen, eğitim hayatım boyunca yetişmemde katkısı olan tüm hocalarıma teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

25/07/2023

Imad Mohammed Ali Ahmed ALI

ÖZET

Tezin Başlığı : Banka Karlılığını Etkileyen Faktörler: Irak'ta Bir Uygulama
Tezin Yazarı : Imad Mohammed Ali Ahmed ALI
Danışman : Dr. Öğr. Üyesi Sezer ÖKSÜZ
Anabilim Dalı : Bankacılık ve Finans
Tezin Türü : Yüksek Lisans
Kabul Tarihi : 25/07/2023

Bankalar bir ekonomik sistem içerisinde para arz ve talebi ile şirketlerin kredi ihtiyaçlarını karşılayan en önemli ekonomik yapıların başında gelmektedir. Bu fonksiyonları nedeniyle bankalar, güçlü bir ekonomik sistemin en önemli aktörleri arasında görülmekte, makroekonomik olarak ülkenin refah seviyesinde de önemli rol oynamaktadır. Bu nedenle, bankaların performanslarının ölçülmesi ve bu performansa etki eden faktörlerin ortaya konulması ekonomik açıdan büyük önem taşımaktadır. Bu araştırmada, 14 Irak bankasının 2015-2021 yılları arasındaki finansal oranlarının aktif ve özsermaye karlılığı üzerindeki etkisi panel veri regresyon analizi ile incelenmiştir. Korelasyon analizi sonuçlarına göre ROA ile ROE, FGEFGI değişkenler arasındaki ilişki anlamlıdır. ROE ile ROA, logTA, BA, KAAT, TMTA, FGEFGI, LATA ve toplam aktif arasındaki ilişki anlamlıdır. ROA sabit etki modeline göre Irak Bankalarında 2015-2021 yılları arasında aktif karlılığına LogTA ($B=-22.0840$; $p<0.01$), BA ($B=-8.0060$; $p<0.01$), KAAT ($B=1.0097$; $p<0.01$), SYO ($B=-0.8048$; $p<0.01$), TMTA ($B=29.8332$; $p<0.01$), FGEFGI ($B=0.8361$; $p<0.01$) ve LATA ($B=-3.7165$; $p<0.01$) serilerinin etkisi anlamlıdır. Sabit etki modeline göre özsermaye karlılığı üzerinde logTA ($B=-22.4114$; $p<0.01$), KAAT ($B=1.0556$; $p<0.01$), SYO ($B=-0.7957$; $p<0.01$), TMTA ($B=30.5156$; $p<0.01$), FGEFGI ($B=0.8635$; $p<0.01$) ve LATA ($B=-3.7135$; $p<0.01$) serilerinin etkisi anlamlıdır.

Anahtar Kelimeler: Performans, Likidite, Özsermaye Karlılığı, Aktif Karlılığı.

ABSTRACT

Thesis Title : Factors Affecting Bank Profitability: An Application in Iraq

Author : Imad Mohammed Alı Ahmed ALI

Supervisor : Assist. Prof. Sezer OKSUZ

Department : Banking and Finance

Thesis Type : Master's Thesis

Date : 25/07/2023

Banks are one of the most important economic structures that meet the money supply and demand and the credit needs of companies in an economic system. Due to these functions, banks are seen among the most important actors of a strong economic system and play an important role in the welfare level of the country in terms of macroeconomics. For this reason, it is of great economic importance to measure the performance of banks and to reveal the factors affecting this performance. In this study, the effect of financial ratios on the return on assets and return on equity in the economic activities of 14 Iraqi banks between the years 2015-2021 was analyzed with panel data regression. According to the results of the correlation analysis, the relationship between ROA and ROE, FGEFGI variables is significant. The relationship between ROE and ROA, logTA, BA, KAAT, TMTA, FGEFGI, LATA and total assets is significant. According to the ROA fixed effect model, between 2015-2021 on the return on assets in Iraqi Banks, the effects of LogTA ($B=-22.0840$; $p<0.01$), BA ($B=-8.0060$; $p<0.01$), KAAT ($B=1.0097$; $p<0.01$), SYO ($B=-0.8048$; $p<0.01$), TMTA ($B=29.8332$; $p<0.01$), FGEFGI ($B=0.8361$; $p<0.01$) and LATA ($B=-3.7165$; $p<0.01$) series were significant. According to the fixed-effect model, on the return on equity series, The effects of logTA ($B=-22.4114$; $p<0.01$), KAAT ($B=1.0556$; $p<0.01$), SPR ($B=-0.7957$; $p<0.01$), TMTA ($B=30.5156$; $p<0.01$), FGEFGI ($B=0.8635$; $p<0.01$) and LATA ($B=-3.7135$; $p<0.01$) series were significant.

Keywords: Performance, Liquidity, Return on Equity, Return on Assets.

KISALTMALAR

BA	Borç toplamı/aktif toplam
DEAT	Diğer faaliyet giderleri/aktif toplam
E.G.	Ekonomik göstergeler
FGEFGI	Faiz gelirleri/faiz giderleri
G.S.	Devlet harcamaları (Government Spending)
GSYH.	Gayri safi yurtiçi hasıla
KAAT	Kredi ve alacaklar/aktif toplam
K.T.	Klasik teori
LATA	Likit aktifler/toplam aktif
LogTA	Toplam aktiflerin logaritması
M.T.	Modern teori
ROA	Aktif karlılığı
ROE	Özkaynak karlılığı
SYO	Sermaye yeterlilik oranı
TMTA	Toplam mevduat/toplam aktif
TAKRTOKR	Takipteki krediler/toplam krediler

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo No	Sayfa
Tablo 4.1: Araştırmaya katılan Irak Bankaları	44
Tablo 4. 2: Araştırma değişkenleri ve veri seti.....	44
Tablo 4.3: Bankaların karlılıklarına yönelik yapılan literatür çalışmaları	45
Tablo 4.4: Irak Bankalarının aktif ve özsermaye karlılıkları ile finansal oranlarına yönelik değişkenlerin tanımlayıcı istatistikleri	57
Tablo 4.5: Model içerisindeki parametreler arasında hataların bağımsızlığı için yapılan Durbin-Watson test sonucu.....	59
Tablo 4.6: Araştırmadaki serilere yönelik Varyans Arttırıcı Faktör (VIF) analiz sonuçları	59
Tablo 4.7: Araştırma serileri için panel birim kök testi sonuçları	60
Tablo 4.8: Değişkenler arası korelasyon tablosu.....	60
Tablo 4.9: Aktif karlılığı (ROA) için Hausmann Testi sonuçları	61
Tablo 4.10: Aktif karlılığı (ROA) için sabit etkiler modeli sonuçları	62
Tablo 4.11: Özsermaye karlılığı (ROE) için Hausmann Testi sonuçları	63
Tablo 4.12: Özsermaye karlılığı (ROE) için Sabit Etki Modeli Sonuçları	63

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil No	Sayfa
Şekil 4.1: Irak bankalarının aktif büyüklükleri (2015 ile 2021).....	47
Şekil 4.2: Irak bankalarının 2015-2021 yılları arasında aktif karlılığının zaman içerisindeki değişimi	48
Şekil 4.3: Irak bankalarının 2015-2021 yılları arasında özsermaye karlılığının zaman içerisindeki değişimi	49
Şekil 4.4: Irak bankalarının 2015-2021 yılları arasında borç toplamının aktif toplamına oranının zaman içerisindeki değişimi.....	50
Şekil 4.5: Irak bankalarının 2015-2021 yılları arasında kredi ve alacaklarının aktif toplamına oranının zaman içerisindeki değişimi.....	51
Şekil 4.6: Irak bankalarının 2015-2021 yılları arasında diğer faaliyet giderlerinin aktif toplamına oranının zaman içerisindeki değişimi	52
Şekil 4.7: Irak bankalarının 2015-2021 yılları arasında sermaye yeterlilik oranının zaman içerisindeki değişimi.....	53
Şekil 4.8: Irak bankalarının 2015-2021 yılları arasında toplam mevduatın toplam aktife oranının zaman içerisindeki değişimi	54
Şekil 4.9: Irak bankalarının 2015-2021 yılları arasında faiz gelirlerinin faiz giderlerine oranının zaman içerisindeki değişimi	55
Şekil 4.10: Irak bankalarının 2015-2021 yılları arasında takipteki kredilerin toplam kredilere oranının zaman içerisindeki değişimi	56
Şekil 4.11: Irak bankalarının 2015-2021 yılları arasında likit aktiflerin toplam aktiflere oranının zaman içerisindeki değişimi	57

1. GİRİŞ

Tüm ekonomik sistemlerde, biçimi ve yönetim sistemi ne olursa olsun, bankacılık sistemi hem kayıt dışı ekonominin önlenmesinde, hem de sağlam ve güçlü bir ekonomik sistemin inşasında büyük önem taşımaktadır. Aslında bankalar üreten şirketler ya da atölyeler için bir kredi ve nakit kaynağıyken, bireyler için ise güvenilir bir yatırım aracıdır. İnsanların bankalara güvenip paralarını yatırmaları, bankaların da bu para ile işletmeleri kredi vererek desteklemesi, başarılı bir üretim sürecine sahip işletmelerin bu fonksiyonlarını büyütmek için uzun süre kardan para biriktirmelerine gerek kalmadan, kısa sürede banka borçlanması ile mümkün olmaktadır. Bu sayede hem kısa sürede istihdam oluşacak, hem işletmenin bekleme süresinde üretmiş olduğu ürün ya da hizmetlerden banka da pay alıp hisse sahiplerine dağıtacak, hem de bankalara olan güven arttıkça, yeni müşteriler de bankaya para yatıracak ve bankadan kredi çekecektir.

Ancak uygulamada, bankacılık sektöründe faiz vererek, paradan para kazanma yoluna gidildiği bunun neticesinde de, bankaların “tefeci” olarak görüldüğü ve bireylerin bankalara daha temkinli yaklaştıkları da görülmektedir. Bu durumu önlemek için, yönetimler bir yandan bankaya para yatıran bireyleri destekleyen, bir yandan da bankaların faaliyetleri ile kredi alan şirketleri denetleme yoluna gitmişlerdir. Bu süreçte, bu önlemlerin yanında, bankaların rekabet ve karlılık ölçümleri de ön plana çıkan bir olgudur. Bir sistem içerisinde bankaların karlılık oranları ve bunların hangi değişkenlerden ne kadar etkilendiğinin ortaya koyulması banka karlılığını artırırken, aynı zamanda sisteme giren ekonomik değer ve müşteri sayısının da dolaylı bir göstergesi olmaktadır. Bu nedenle, bankacılık sisteminde performans göstergeleri ve bunların aralarındaki ilişkinin incelenmesi ve ortaya koyulması önem arz etmektedir.

Bu çalışmada, Irak bankalarının 2015-2021 yılları arasındaki özsermaye ve aktif karlılıklarının çeşitli bilanço rasyoları ile arasındaki ilişki incelenmiş, özellikle finansal göstergelerinin bankaların performansları üzerindeki etkisi ortaya konulmuştur. Araştırmaya Irak'ta ilgili zaman diliminde verilerine ulaşılabilen 14 banka dahil edilmiş olup, panel veri ve ileri ekonometrik yöntemler ile bankaların

seçilen rasyoları olan aktif karlılığı, zkaynak karlılığı, toplam aktiflerin logaritması, borç toplamı/aktif toplam, kredi ve alacaklar/aktif toplam, diğer faaliyet giderleri/aktif toplam, sermaye yeterlilik oranı, toplam mevduat/toplam aktif, faiz gelirleri/faiz giderleri, takipteki krediler/toplam krediler, likit aktifler/toplam aktif oranlarının aktif ve zsermaye karlılığı üzerindeki etkisi analiz edilmiştir.



2. BÖLÜM

BANKACILIK KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Banka Tanımı

Bankalar mevduat toplayan, kredi veren, yurt içi ve yurt dışı fonları güvence altına alan, ekonomi politikalarında önemli görevler üstlenen veya daha doğru bir şekilde tüm alım satım faaliyetlerine katılan kurumlardır. Bankacılık faaliyeti, sanayi kuruluşlarının pazarlara katılımına destek vermeleri sebebiyle, ekonomik açıdan oldukça önemli bir yere sahiptir (Kahraman, 2020, s. 2-3).

“Banka” kavramının İtalyanca “banco” teriminden türediği ve daha sonra bu terimin “banka” şeklinde kullanılmaya başladığı iddia edilmektedir. Banco sözcüğü; İtalyanca masa, sıra ya da tezgâh anlamına gelmektedir. 5411 numaralı Bankacılık Kanunu 33. maddesine göre, “Banka: Mevduat bankaları, katılım bankaları, kalkınma ve yatırım bankalarını ifade eder” (Aydemir, 2005, s. 5). Banka ile ilgili yapılan tanımlamalara bakıldığında, bu tanımlamaların bankaların belirli özelliklerini ihtiva ettiği anlaşılmaktadır. Mesela bu tanımlardan birinde banka, *“halkın belli zaman içinde harcamadığı paraları kabul ederek, bunları nama getirir şekilde kredi ve plase eden, ödemelerde aracılık, para nakli, senet tahsili, emanet kabulü gibi çeşitli hizmetler gören bir işletme”* şeklinde açıklanmıştır (Öçal ve Çolak, 1998, s. 11).

Bankalar mevduat toplayan, kredi veren, yurt içi ve yurt dışı fonları güvence altına alan, ekonomi politikalarında önemli görevler üstlenen veya daha doğru bir şekilde tüm alım satım faaliyetlerine katılan kurumlardır. Bu açıklamaya göre tedarikçiler ve fon talep edenler arasında bankalar fonlar arasında köprü görevi görür. Bu görevin sorunsuz yerine getirilebilmesi için finansal sistemin ve bankaların faaliyetlerinin artması gerekmektedir (Kaya, 2012, s. 3).

Bankaların birincil amacı kar elde etmektir. Bu kavram, hesap kârı olarak veya aynı zamanda mevcut piyasa değerinin maksimizasyonunu hedeflemek olarak anlaşılabilir. Ticari bankalarda kâr maksimizasyonu kriterleri, aynı sektörde faaliyet

gösteren işletmelerin reel kaynak verimliliği ile kâr oranları karşılaştırılarak yapılır. Kısa vadeli kârlar bankalar için önemli olsa da, uzun vadede hedefleri piyasa değerini maksimize etmek olmalıdır (Günel, 2010, s. 12-13).

Bankacılık sisteminin etkinliğinin en önemli kriterlerinden bazıları, bankaların tasarruf sahipleri ve yatırımcıları arasında finansal aracılık işlevini yerine getirmek ve toplanan tasarrufları karlı alanlara yönlendirmektir. Ticari bankaların krediler ve para piyasalarındaki üstünlüğü, bu piyasalardaki işlem hacminin yüzdesi, ülke ekonomisi ve sanayi ve ticaretteki hizmetlerinin çeşitliliği, ticari bankaların krediler ve para piyasalarındaki etkinliğini tanımlar (Aydemir, 2005, s. 5).

Bir bankacılık sistemi, topluma finansal hizmetler sağlayan bir kurumlar grubu veya ağıdır. Bu kurumlar, bir ödeme sistemi işletmekten, kredi sağlamaktan, mevduat almaktan ve yatırımlara yardımcı olmaktan sorumludur. Borç verme faaliyetleri doğrudan borçlanma yoluyla veya sermaye piyasaları aracılığıyla dolaylı olarak gerçekleştirilebilir. Teknolojinin ortaya çıkması ve tüm iş alanlarına nüfuz etmesinden sonra, bankaların sorumluluğu, müşterilere daha iyi, hızlı ve her yerde hizmet verebilmek için artırılır, böylece daha fazla para ve dolayısıyla kar yaratabilir (Tolon, 2004, s. 3).

Aydemir'e (2005, s. 7-8) göre, geleneksel bankacılık, uzun vadede krediler sağlamak ve buradan elde edilen karı paydaşlara dağıtmak üzerine yapılan faaliyetlerdir. Bu süreç, genellikle kısa vadeli ve uzun vadeli borç verme olarak sunulur. Banka, asıl görevi kredi vermek ve toplumdan mevduat toplamaktan oluşan bir kurumdur. Bankalar tarafından sunulan hizmetler altı kategoriye ayrılır. Bunlar; ödemeler, portföy yönetimi, risk paylaşımı, izleme, taahhüt ve danışmanlık hizmetleridir.

Bankacılık faaliyetleri, farklı hesaplar arasında para işlemlerini içermektedir ve farklı taraflar arasında elektronik para işlemlerine ve ödemelerde taraflara güven sağlamaktadır. Genel olarak bankaların işlevi şunları içerir (Yıldız, 2017, s. 6-8).

- *Müşteriler için çek veya cari hesaplar açılarak, müşteriler tarafından bankadan çekilen çekleri ödeyerek ve müşterilerin cari hesaplarına yatırılan çekleri tahsil ederek paranın ödenmesi.*

- *Bankalar ayrıca Banka havaleleri veya telgraf havalesi ve otomatik para çekme makineleri (ATM'ler) gibi diğer ödeme yöntemleriyle müşteri ödemelerine olanak tanır.*
- *Bankalar, cari hesaplara yatırılan fonları, vadeli mevduatları kabul ederek, banknot ve bono gibi borçlanma araçları ihraç ederek borç alırlar.*
- *Bankalar, müşterilerine cari hesaplar üzerinden avans vererek, taksitli krediler vererek, menkul kıymetler ve diğer borç verme yöntemler aracılığıyla borç verirler.*

2.2. Bankacılığın Tarihsel Gelişimi

2.2.1. Dünyada Bankacılığın Tarihsel Gelişimi

İnsanlar tahıl ve diğer gıda maddelerini üretmeye başladığında, malzeme, sığır, pamuk ve diğer pek çok ürün alışverişi yoluyla toplumda ticaret başladı. Mal ve hizmetler arasında değişimin gerçekleştiği, paranın dahil olmadığı takas sistemi gelişti. Bankaların erken dönemde ilk örneklerini Mezopotamya'da görmek mümkündür (Conway, 2009, s. 114-117).

Babil'de ve diğer şehirlerde ödünç verme faaliyetleri sağlayan tapınakların varlığı bilinmektedir. Bununla birlikte, bunların çoğu finansal borç verme şeklinde değildi. Bunun yerine bankalar tohum ve benzerlerini ödünç verirdi. Buradaki fikir, çiftçilerin tohum ödünç vererek birlikte çalışabilecekleri ürünlere sahip olmalarıdır. Hasata gelince, çiftçiler tohum kredilerini hasattan ödeyeceklerdi (Parasız, 2008, s. 23-24). Antik Yunan'da bankacılık faaliyetleri, önceki toplumlardan daha çeşitli ve karmaşıktır. Özel girişimciler, tapınaklar ve kamu kurumları artık finansal işlemler üstlendiler. Mevduat alırlar, kredi verirler, bir para biriminden diğerine para değiştirirler ve madeni paraları ağırlık ve saflık açısından test ederlerdi (Temin, 2004, s. 704).

M.Ö. 700 yılında Lidyalılar Batı dünyasında sikke yapan ilk toplum oldular. Küçük Asya, bu buluşla bankacılıkta erken gelişmelere öncülük etti. Romalılar, bankacılığı tapınaklardan çıkardı ve farklı binalarda resmileştirdi ve böylece tefecilerin para alıp

borç vermekten kazanç elde ettiği farklı ticarete başladı. Roma'nın düşüşünden sonra, Batı Avrupa'da bankacılık büyük ölçüde terk edildi ve Kutsal Roma İmparatorluğu'nda ortaya çıkan papalık emirleriyle, Haçlı seferleri zamanına kadar ciddi bir gelişim gösteremedi (Sümer, 2013, s. 6-8).

MS 1100'de, Avrupa'da Hristiyanlık yayıldıkça, Cenova ve uluslararası ticaretin yoğunlaştığı Akdeniz bölgesinde bankacılık alanında gelişmeler yaşanmıştır. Banka dediğimize benzeyen ilk düzenli kurum yaklaşık yedi yüz yıl önce Venedik'te kuruldu. Bankacılığın gelişimi, Kuzey İtalya'dan Kutsal Roma İmparatorluğu'na ve 15. ve 16. yüzyılda Kuzey Avrupa'ya yayıldı. Bunu 17. yüzyılda Hollanda Cumhuriyeti'nde Amsterdam'da ve 18. yüzyılda Londra'da gerçekleşen bir dizi önemli yenilik izledi. Hem yerel hem de uluslararası ticaret için mevcut olan finansman ile hem ticaret hem de finansmanı kontrol edenler büyük ölçüde zenginleşti (Parasız, 2008, s. 36-37).

Modern anlamda bankacılık, ortaçağ ve erken Rönesans İtalya'sına, Floransa, Venedik ve Cenova gibi kuzeydeki zengin şehirlere kadar izlenebilir. Bankacılığın gelişimi Avrupa'ya yayıldı ve 16. yüzyılda Hollanda Cumhuriyeti sırasında Amsterdam'da ve 17. yüzyılda Londra'da bir dizi önemli yenilik gerçekleşti (İldız, 2013, s. 178-180)

Büyük ölçekli sanayinin ve kapitalist girişimin büyümesiyle Büyük Britanya, Hollanda'nın uluslararası ticaret ve finans üzerindeki hâkimiyetine meydan okumaya başladı. İkisi arasındaki uçurum giderek daraldı ve on sekizinci yüzyılın ikinci yarısında bir noktada Londra, Avrupa finansının tartışmasız merkezi olarak ortaya çıktı. Londra, dünyanın önde gelen merkezi haline geldi ve bu konumunu Birinci Dünya Savaşı'na kadar sürdürdü (Yetiz, 2016, s. 108-109).

1900'den günümüze, finansal derinleşme ve inovasyon, bankacılık ve finans dünyasındaki hâkimiyetini artırmaktadır. Merkez bankaları dünyanın hemen hemen her yerinde kamulaştırıldıkça ve iyi sermayeli özel finans yapıları altında altın standardı zaman zaman gevşedikçe, borç verme ve borçlanma faaliyetleri sürekli olarak artmıştır (Yıldız, 2017, s. 2-4).

1980’lerde mono-banka sistemlerinin çöküşünden sonra, tasarruf sahiplerinden mevduat toplama ve bunları yatırımcılara dağıtma sistemi, sürekli artan küreselleşmenin de yardımıyla, devasa finansal holdinglerin son derece karmaşık doğasının “küçük” bir parçası haline geldi (Erdem, 2014, s. 123).

20. yüzyıl boyunca, telekomünikasyon ve bilgi işlem alanındaki gelişmeler, bankaların çalışma şekillerinde büyük değişikliklere yol açtı ve bankaların boyut ve coğrafi yayılmalarında önemli ölçüde artışa izin verdi. 2000’lerin sonundaki mali kriz, dünyanın en büyük bankalarından bazıları da dahil olmak üzere önemli sayıda banka iflasına sahne oldu (Yetiz, 2016, s. 110-112).

Gelişmekte olan ülkelerde finansal sistem araçlarının ve aracı kurumların yeterince yaygın olmaması ve sermaye piyasasının gelişme sürecinde olması, bankacılık sektörünün finansal sistemdeki önemini daha da artırmaktadır. Yeterli bilgi birikimine sahip olmayan ve eski alışkanlıklarını sürdüren işletme ve tasarruf sahipleri, sektörün finansal sistemdeki konumunu belirlemede de etkilidir (Yetiz, 2016, s. 108-109).

2.2.2. Irak’ta Bankacılığın Tarihsel Gelişimi

Irak Para Kurulu, eskinin görevlerini devralan devlete ait Irak Ulusal Bankası’nın kurulmasının ardından 1947’de kaldırıldı. Ekonomi büyüdükçe ve geliştikçe birkaç başka Irak ve yabancı bankanın açılmasına ek olarak, Emlak Bankası, Mortgage Bankası ve Kooperatif Bankası dahil olmak üzere çok sayıda devlet bankası kuruldu. 1956’da Irak Ulusal Bankası, Merkez Bankası oldu. Para ihracını ve yönetimini, para kontrolünü ve bankacılık düzenlemesini ve denetimini denetledi. Devlet hesaplarından ve kredilerden sorumluydu. Zamanla, Merkez Bankası’nın otoritesi önemli ölçüde arttı. 1959’da, 1 IQD’nin 2,8 ABD dolarına eşit olduğu ABD dolarına (USD) bir sabitleme getirildi. 1987’ye gelindiğinde, bankacılık sistemi Merkez Bankası, Al-Rafidain Bankası ve tarım, sanayi ve emlak bankalarını içerecek şekilde genişledi (KAPITA, 2022, s.10).

1991'de Körfez Savaşı'nın sona ermesiyle Irak hükümeti nihayet özel bankaların yeniden açılmasına izin verdi. Irak'ta ilk iki özel banka, yani Irak Yatırım Bankası ve Orta Doğu Bankası kuruldu. 2003 yılında Irak Savaşı'nın sona ermesinin ardından 19 Eylül 2003 tarihinde Bankalar Kanunu kabul edilmiştir. Yasa, Irak'ın bankacılık düzenleyici çerçevesini uluslararası standartlarla uyumlu hale getiriyor ve sağlam, güvenli, rekabetçi ve erişilebilir bir bankacılık sektörü oluşturarak bankacılık sistemine güven oluşturmayı amaçlamaktadır. 15 Ekim 2003 ile 15 Ocak 2004 arasında, Geçici Koalisyon Yönetimi (CPA), en sonuncusu geliştirilmiş kalpazanlığa karşı teknikleri içeren yeni Irak dinarı madeni paraları ve banknotları çıkardı. 2003 yılında, mevcut devlet bankaları (Al-Rashid ve Al-Rafidain) ihracat-ithalat ticaretini yürütmek için gerekli yeterlilikten ve uluslararası bağlantılardan yoksundu. Buna ek olarak, Irak'ın mevcut mali kurumları temel bankacılık hizmetlerini eski haline getirmekle meşguldü ve özel ticaret hizmetleri sağlama konusunda sınırlı kapasiteye sahipti (KAPITA, 2022, s.10).

Son yıllarda Irak ekonomisi, petrol üretiminin artması ve salgın sonrası iç ekonomik aktivitenin toparlanması sayesinde toparlanma eğilimi göstermektedir. 2021'de yüzde 2,8 artan reel GSYİH büyümesi, 2022'nin ilk yarısında yıllık bazda yüzde 10,5'e yükselmiştir. OPEC+ üretim kesintileri, artan küresel petrol talebini karşılamak için kesilirken, güçlü büyüme büyük ölçüde artan petrol üretiminden kaynaklanmaktadır. 2022'nin üçüncü çeyreğine kadar bu durum sürmüştür. Petrol dışı sanayi, hizmetler ve tarımdaki önemli genişleme nedeniyle petrol dışı GSYİH da yüzde 8,4 büyümüştür (Dünya Bankası, 2022, s.9).

Irak'ın bankacılık sistemi kamu yönünde oldukça yoğunlaşmıştır ve bankacılık sisteminin varlıklarının yaklaşık yüzde 80'ini oluşturan yedi devlet bankasının hakimiyetindedir. Buna rağmen, 2017 Findex anketine göre yetişkinlerin yalnızca yüzde 23'ünün resmi bir finans kuruluşunda hesabı vardır. Ayrıca mikro, küçük ve orta ölçekli işletmelerin banka kredisi gibi finansal hizmetlere erişimi yoktur. Bu nedenle, Irak'ın finansal hizmetlere erişimin artması yoluyla ekonomik büyümeyi ve sosyal kalkınmayı canlandırması için önemli bir alan vardır. Bu, bireylerin ve işletmelerin, ihtiyaçlarını karşılayan ve sorumlu ve sürdürülebilir bir şekilde sunulan

kullanışlı ve uygun fiyatlı finansal ürün ve hizmetlere erişmelerini sağlamaktadır (GİZ, 2022, s.1).

Irak'ta halihazırda 7 devlet bankası, 53 özel sektör bankası ve uluslararası bankaların 14 şubesi bulunmaktadır. Böylece ülkede 74 bankacılık kurumu bulunmaktadır. Mevcut 74 bankadan 52'si, 1991 yılında ülkeye ekonomik yaptırımların uygulandığı 2003 yılından sonra faaliyete geçmiştir. İlgili yıldan bu yana Irak bankacılık sektörü, dünya bankacılık standartlarına ulaşma çabasıyla istikrarlı bir şekilde büyümüştür. CBI, bankacılık sisteminin rekabet gücünü artırmak için Arap ve uluslararası kurumları çekmek yönünde çeşitli girişimlerde bulunmuştur. Böylece bir dizi Arap ve yabancı bankaya Irak'ta bankacılık faaliyetleri yürütme izni verilmiş ve bu da sayılarını önemli ölçüde artırmıştır. Diğer Arap bankaları da yerel bankalarda hissedar olmuştur (KAPİTA, 2022, s.10).

Irak bir nakit ekonomisi olmaya devam etmekte olup, 2021 yılından bu yana petrol dışı ekonominin toparlanmasıyla birlikte ek likidite nakde çevrilmiştir ve banka mevduatları düşmeye devam etmiştir. Paranın büyük çoğunluğu, mevduat payına kıyasla payı artan dolaşımdaki para birimi olmaya devam etmektedir. 2021 Global Findex'e göre Iraklıların yalnızca yüzde 19'unun banka hesabı vardır. Bu durum kısmen bankacılık sistemine olan güvensizliği ve bankacılık hizmetlerinin düşük kullanılabilirliğini yansıtmaktadır (Dünya Bankası, 2022, s.9).

2.3. Bankacılık Türleri

2.3.1. Yatırım Bankaları

Sermaye piyasasının gelişmiş olduğu ülkelerde atıl fonlara sahip kurumsal yatırımcılara, fonlarını menkul değer alım ve satımı ile değerlendirmelerinde aracılık ve danışmanlık yapan, işletmelere doğrudan kredi vermeyen ancak işletmelerin orta ve uzun vadeli fon gereksinimlerini karşılayan finansal kuruluşlardır. Yatırım bankacılığı başka bir açıdan; kurumsal finansmanlardan devralma ve birleşmeye risk sermayesinden fon yönetimine kadar bütün sermaye piyasaları ile ilgili faaliyetleri

kapsar. Günümüzün yaklaşımı yatırım bankacılığıdır. Çok çeşitli yapı ve fonksiyonların iç içe geçmesiyle oluşan bir kavramdır (Karacaoğlu, 2011, s. 56-59).

2.3.2. Ticari Bankalar

Ticarete yönelik bütün işlevleri gerçekleştiren bankalardır. Hemen hemen ülkenin tamamında iktisadi yaşamda oldukça mühim bir fonksiyon üstlenmektedirler. Ticari bankalar bu bağlamda bankacılık hizmetlerini birçok açıdan sağlayan ve kısa vadeli kaynak talep eden ya da kredilerinde kısa vadeli kaynakları kullanan bankalar şeklinde tanımlanır. Çok şubeli bankacılık yaklaşımına sahip olan Türk bankacılık sistemi de genel olarak ticari bankacılık yaklaşımı üzerine yoğunlaşır (Zirekoğlu, 2014, s. 23-24). Genel olarak mevduat alan kredi kurumları şeklinde de ticari bankacılık terimi kullanılır. Ticari bankalar, kısa vadeli işletme kredileri ticari ve sınai kuruluşlara açarak mali piyasalarda aktif duruma gelmektedir. İşletmeler değişken maliyetlerini karşılayabilmek amacıyla kısa vadeli ticari krediler kullanılmaktadır. Bundan dolayı kredi sağlayan işletmeler olarak ön plana çıkan ticari bankaların risk oranlarını düşürmesi ve kâr oranlarını artırarak faaliyetlerini sürdürmesi gerekmektedir (Yetiz, 2016, s. 118-120).

2.3.3. Katılım Bankaları

Eski adıyla Özel Finans Kuruluşları veya yeni adıyla Katılım Bankalarının mevduat toplama yetkisi bulunmayıp, özel cari hesaplar veya kâr ve zarara katılma hesapları aracılığıyla fon alma, üretim desteği, kâr ortaklığı ve zarar, finansal kiralama, ödeme mukabili evrak alım satımı yapmaktadır. Uluslararası literatürde “İslami Bankacılık” olarak adlandırılan bu sistemde tanımlanan bankacılık yöntemleri, çeşitli proje ortaklıkları ve faiz yasağına dayalı diğerleri gibi yöntemlerdir (Özulucan ve Deran, 2009, s. 49-51).

İslami bankalar genel olarak üç türe atıfta bulunur. (1) Kalkınma bankaları, (2) Özel amaçlı İslami bankalar, (3) İslami Ticaret Bankalarıdır. Katılım bankaları İslami Ticaret Bankaları gruplarında sınıflandırılabilir. İslami banka, tamamen Şeriat ilkelerine göre faizsiz faaliyetler gerçekleştirmek için bir ticari kuruluş ve finansal

aracı olarak çalışır. Mali kaynakları kar ve zarar uğruna bir araya getirerek ticari ve ticari faaliyetleri teşvik eden bir sosyal yardım kuruluşudur (Sümer ve Onan, 2015, s. 298-301).

Katılım bankaları veya İslami bankalar yalnızca Türkiye’ye özgü kurumlar değildir. Dünyanın her yerinde, özellikle Müslüman ülkelerde, benzer bir sisteme göre faaliyet gösteren birçok finans kuruluşu vardır. Kâr-zarar ortaklığı esasına dayalı olarak faaliyet gösteren bu tür kuruluşlardan oluşan sistem, dünyada “faizsiz bankacılık” veya “İslami bankacılık” olarak bilinse de önce “özel finans kurumu”, ardından Türk mevzuatında “katılım bankacılığı” olarak kullanılmaktadır (Takur, 2019, s. 21-22).

Yukarıda açıklandığı gibi İslami Bankalar, geleneksel bankalara kıyasla benzer hizmet ve ürünler sunarken, bu hizmet ve ürünlerin dinamikleri ve süreçleri birbirinden neredeyse tamamen farklıdır. Bu farklılıklar İslami Bankaları çoğunlukla dezavantajlı bir konuma sokmaktadır. Örneğin, geleneksel bankalar mevduat hesaplarında belirli bir getiri vaat ederken, bu getirileri (faiz) de değiştirebilirler. İslami Bankalar ihtiyaç duydukları anda böyle bir vaatte bulunamazlar ve bu getiriler o anda devam eden projelerden veya kredilerden geldiği için getiri seviyelerini kolayca etkileyemezler. Ancak müşterilere daha iyi hizmet verebilmek için sofistike ürünler geliştirmeye yönelik çok sayıda araştırma ve girişim vardır. (Ustaoglu, 2014, s. 14-15).

Faizsiz bankacılık ilkesi, bir değişim aracı olmasıyla ilgili olup paranın alınıp satıldığı bir mal olarak değildir. 1970’lerden başlayarak dünya genelinde gelişim sürecine giren Faizsiz Bankacılık sistemi, 1983 yılında ülkemizde “Özel Finans Kurumu” ismiyle belirmeye başlamıştır. 2005 yılında Özel Finans Kurumları ülkemizde “Katılım Bankacılığı” şeklinde bankacılık sektöründe faaliyet sürecine girmiştir. Günümüz itibariyle gelişimin sürdüren Faizsiz Bankacılık bununla birlikte ürün çeşitliliğini ve işlemsel yapısını da geliştirme yolunda ilerlemektedir. (Aktepe, 2014, s. 21-24).

2.4. Bankaların Fonksiyonları

2.4.1. Hizmet Fonksiyonu

Hizmet sektörleri çoğunlukla müşteri odaklıdır ve rekabet ortamında ayakta kalmaları büyük ölçüde kendileri tarafından sağlanan hizmetin kalitesine bağlıdır. Bu bağlamda, bankacılık sektörünün sunduğu hizmet kalitesi çok önemlidir ve işletmelerinin karlılığı, verdikleri hizmetin kalitesiyle yakından bağlantılıdır. Diğer birçok finansal hizmet endüstrisi gibi bankacılık endüstrisi de hızla değişen bir pazar, yeni teknolojiler, ekonomik belirsizlikler, şiddetli rekabet ve daha talepkar müşterilerle karşı karşıyadır ve değişen iklim, benzeri görülmemiş bir dizi zorluk ortaya çıkarmıştır (Ünal, 1996, s. 27-29).

Bankacılık hizmetleri genel olarak farklılaştırılmamış ürünlerle karakterize edildiğinden, bankalar kendilerini rekabetten ayırmak istiyorlarsa daha iyi hizmet kalitesi için çabalamaları zorunlu hale gelmektedir. Yüksek düzeyde hizmet kalitesi ile gelişmiş mali performans arasında pozitif ilişki bulunmaktadır. Bankalar mevduata faiz verirler, bu da asıl mevduat tutarına eklenir ve mevduat sahibi için büyük bir teşviiktir. Bu, halk arasında tasarruf alışkanlıklarını teşvik eder. Banka ayrıca mevduata dayalı krediler de vererek, ülkenin ekonomik kalkınmasına ve genel halkın refahına katkıda bulunmaktadır. Bu boyutla, bir bankanın temel işlevlerini anlamak önemli hale gelir (Yılmaz vd., 2007, s. 235).

2.4.2. Kaydi Para Meydana Getirme Fonksiyonu

Banka, talep üzerine çekilebilen mevduatları kabul eden yasal bir kuruluştur. Bankalar, kamu maliyesinin yönetiminde yardımcı olan, kamunun tasarruflarını bankalara yatırıp, gerektiğinde mevduattan para çekme güvencesi veren kurumlardır. Kaydi para oluşturma fonksiyonu, müşterilerin paralarını güvence altına alma ve ödemelerinde kolaylık sağlama isteği, özellikle gelişmiş ülkelerin ticari bankalarında vadesiz mevduat hesabının açılmasındaki amaçtır (Gökçe, 2010, s. 21-22).

Bundan dolayı, birçok devlette vadesiz mevduatlara faiz verilmemektedir. Bankadaki vadesiz mevduatların bir ödeme vasıtası şeklinde kullanılması, bu hesap üzerine çek verilmesi vasıtasıyla gerçekleşir. Bu şekilde nakdi para olmadan vadesiz mevduat sahipleri satın alma gücü elde etmiş sayılırlar. Bu sebeple, vadesiz mevduat hesabına banka parası veya kaydi para adı verilir (Ünal, 1996, s. 27-29).

2.4.3. Fon Sağlama Fonksiyonu

Banka, borçlanma ve borç verme ile ilgilenen bir finans kuruluşudur. Bankalar, müşterilerinden faiz ödemesi karşılığında mevduat almaktadır. Banka daha sonra bu mevduatın çoğunu çeşitli krediler için diğer müşterilere borç vermek için kullanır. İki faiz oranı arasındaki fark, efektif olarak bankalar için kar marjıdır. Bankalar, tasarruf etmek isteyen insanlara bir hizmet sunmada ekonomide önemli bir rol oynamaktadır. Bankalar, yatırım yapmak ve büyümek isteyen işletmelere finansman sağlamada da önemli bir rol oynamaktadır. Bu krediler ve ticari yatırım, ekonomik büyümeyi sağlamak için önem taşımaktadır. Bankalar, genellikle mevduat kabul ederek veya para piyasalarından borç alarak, fon ödünç alarak çalışırlar. Bankalar bireylerden, işletmelerden, finans kuruluşlarından ve hükümetlerden fazla fon (tasarruf) ile borç alır, daha sonra bu mevduatları ve ödünç alınan fonları (bankanın borçları) kredi vermek veya menkul kıymetler (bankanın varlıkları) satın almak için kullanırlar. Bankalar bu kredileri işletmelere, diğer mali kurumlara, bireylere ve hükümetlere (yatırımlar veya diğer amaçlar için fonlara ihtiyaç duyan) verirler (Aydın, 2006, s. 66-70).

2.4.4. Fon Kullanma Fonksiyonu

Belirli bir gelir karşılığında bankaların ödenen faiz, komisyon ve diğer giderler gibi belirli maliyetler ile sağlamış oldukları fonları, kullanma yoluna gitmeleri, fon kullanma işlevini oluşturur. Bankalar, fona ihtiyaç hissedenleri fonları değerlendirmeyi talep edenlerle buluşturup koordinasyon sağlayan finansal sistemin esas unsurlarından biridir. Bu özelliklerinin tabii neticesi olarak, bankaların ana fonksiyonlarından biri kaynak sağlamak, diğeri de sağlanan kaynakları yatırmaktır.

İkinci işlev, esas olarak kredi verme biçiminde yürütmektedir (Kahraman, 2020, s. 45).



3. BÖLÜM

BANKACILIK SEKTÖRÜNDE FİNANSAL PERFORMANS

3.1 Finansal Performans Kavramı

Performans, belirli bir hedefe ulaşmak için sıkı çalışmayı belirtmek için kullanılır. Hedefin elde edilmesi, bireysel, mali ve doğal sermayenin karışımını içerir. "Çıktı" terimi, belirli bir süre boyunca bir dizi faaliyetin yürütülmesinin bir kısmına veya tamamına atfedilen ve genellikle önceki veya planlanan harcama verimliliği, yönetim görevi veya şeffaflıkla bağlantılı bir operasyona atıfta bulunur. Başarı, hem bir şeyin gösterilmesi hem de finansal performansın yeterli çıktısı anlamına gelir. (Dammak, 2002, s. 78-79).

Performans kavramı son yıllarda çok dikkat çekmekte olup, artık insanların ve kuruluşların eylemlerinin hemen hemen her alanında yaygındır. Performans, fikrin ve teknolojinin birçok yönünü açıklayan öznel bir gerçeklik görüşüdür. Genel olarak etkiler alanında sürekli gelişmeyi zorlayan küresel mali kriz, küresel performans konusundaki farklı araştırmaların da sorumlusudur (Hermawan vd., 2020, s. 104-106).

Tipik olarak performans, beklenenden daha iyi olan veya önceki performanslara dayalı olarak tahmin edilen ölçülebilir bir sonuçla değerlendirilir. "Performans" teriminin her zaman olumlu bir anlamı olduğunu söyleyebiliriz. Performans önceki sonuçlara atıfta bulunur ve hem olumlu hem de olumsuz sonuçları içerebilir. Sosyal açıdan performans, değerlendirilebilecek ve yargılanabilecek nesnel bir gerçeklikten ziyade, eğer varsa insanın zihninde var olan bir gerçeklik inşa eder. Bileşenler, ürünler, sonuçlar ve etki, ekonomi, verimlilik, etkililik, maliyet etkinliği veya hakkaniyet ile de bağlantılı olabilecek performans örnekleridir (Othman, 2022, s. 74-76).

Performans, bir kuruluşun rekabet avantajı elde etmek için kaynakları çeşitli şekillerde elde etme ve yönetme yeteneğinin bir ölçüsüdür. İki performans kategorisi,

finansal performans ve finansal olmayan performanstır. Finansal performans, doğrudan finansal tablolarla ilgili olan özelliklere odaklanır. Şirketin başarısı üç şekilde ölçülür. İlk husus, şirketin üretkenliği veya nasıl etkin bir şekilde girdileri çıktılarına dönüştürmesidir. İkinci yön, bir firmanın ne kadar harcadığına kıyasla kazanç miktarı olan karlılıktır. Üçüncü boyut, piyasa primi veya bir şirketin piyasa değerinin defter değerini aşma miktarıdır. Araştırmacılara göre finansal performans araştırmaları farklı kriter analizleri içermelidir. Bu çok boyutlu performans perspektifinden dolayı, tahmin edilen modellerdeki bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki sayısız ilişki setini göstermek için kurumsal performans ile belirleyicileri arasındaki yeni modeller veya bağlantı kalıpları ortaya çıkacaktır. (Othman, 2022, s. 79-80).

Yeni ölçüm çerçevelerinin ve metodolojisinin geliştirilmesi, son yıllarda dengeli puan kartı, performans prizması, ekonomik katma değer, ekonomik kâr, faaliyete dayalı maliyetleme ve öz değerlendirme yöntemleri gibi performans ölçüm araçlarının gelişimi hızlanmıştır. Finansal performans, bir kuruluşların finansal getiriler açısından başarısını ölçmek için kullanılan göstergelerden biridir. Genellikle yatırımcılar tarafından durum tespiti sürecini gerçekleştirmek ve yatırım durumunu değerlendirmek için bir ölçüt olarak kullanılır; Ayrıca, düzenleyici önlemlere uyumu değerlendirmek ve finans sektörünün genel güvenliğini izlemek için hükümet düzenleyicileri tarafından bir araç olarak kullanılır (Iswatia and Anshoria, 2007, s. 13-15).

Finansal performans, iş ortamında günlük bir yeri olan finansal bilgilere dayalı bir yönetim prosedürüdür. Aynı şekilde, finansal performans şirketin operasyonel gücüdür ve ayrıca her biri finansal tablolara göre karlılık, gelir veya satış, karlılık veya büyüme göstergeleri gibi çeşitli finansal göstergelerle ilgilidir (Çardak, 2020, s. 25-27). Şirket yönetimleri karar süreçlerinde nakit bakiyeleri, bilançolar, kar-zarar tabloları ve sermaye transferlerini içerdiklerinden finansal seçimler yapmak için finansal tabloları kullanırlar. Kâr/zarar ölçümüne sahip bir bilanço ile nakit bakiyeleri ve birikmiş karlar gibi diğer muhasebe unsurları bir şirketin mali tablolarını oluşturur (Hermawan vd., 2020, s. 104-106).

Temel analiz, bir şirketin mali tablolarının, prospektüsünün ve diğer mali bilgilerinin ayrıntılı bir şekilde değerlendirilmesini gerektirir. Teknik analiz, talep ve arz artışlarını ve düşüşlerini açıklamak için piyasa istatistiksel verilerini analiz eden bir araştırma türüdür. Finans eğitimi, para muhasebesi, finansal tablolar ve finansal kararlar almayı öğrenmeyi içerir (Çabuk and Lazol, 2013, s. 151). Diğer şeylerin yanı sıra, finansal istikrar, birkaç örnek vermek gerekirse, sermaye yeterlilik oranı, likidite, borç, borç ödeme gücü ve karlılık gibi çeşitli göstergelerle değerlendirilen para birikimi ve kullanımı olarak tanımlanır. Finansal verimlilik, bir kurumun iş dünyasında bu şekilde ifade edilen finansal kaynaklarını yönetebilme ve izleyebilme yeteneğidir (Coşkun, 2007, s. 46-48).

Finansal tablo analizi, yönetim performansı ve şirket verimliliği ile ilgili önemli gerçekleri ortaya çıkarır. Genel olarak, analizin amacı, şirketin güçlü ve zayıf yönlerini anlamak için finansal tablolarda yer alan bilgileri kavramak ve şirketin geleceğini tahmin etmek, analistlerin şirketi işletme ve ona yatırımı artırma konusunda kararlar almasına olanak sağlamaktır (Jirjees, 2022, s. 72).

Genel olarak, finansal analiz aşağıdaki hedeflere ulaşmayı amaçlar:

- Kuruluşun finansal gerçekliğini anlamak.
- Kurumun borçlarını ödeme kapasitesinin ve borçlanmasının belirlenmesi.
- Uygulanan mali ve operasyonel politikaları değerlendirmek
- İdarenin etkinliğinin değerlendirilmesi.
- Kurumun performans yörüngesini bilmek.
- Kuruluşa yatırım yapmanın uygulanabilirliğini değerlendirmek.
- İzleme ve değerlendirme konusunda yargıya varırken mevcut verileri kullanmak.
- Şirketin kendi sektöründeki konumunu bilmek.
- Kanun hükmünde kararname planı kapsamında nicelik ve nitelik olarak belirli hedeflerin uygulanmasının izlenmesini gerektiren bankanın özel hedeflerinin takibi. Belirli bir performansın ne kadar iyi performans gösterdiğine ilişkin şu anda erişilebilen verilere ve bilgilere dayalıdır.
- Bankanın başarısının boyutunu, hedeflerine ulaşmak için faaliyetlerini sürdürme çabası ve çeşitli düzeylerde ve banka dışındaki diğer taraflara bilgi erişilebilirliği yoluyla ölçmek.

- Banka faaliyetlerindeki eksiklik ve zayıflıkların tespit edilmesi ve nedenleri ile birlikte bunların kapsamlı bir şekilde analiz edilerek gerekli çözümlerin geliştirilmesi ve düzeltilmesi ve gelecekte olabilecek hataların bulunması için çalışmalar yapılması.
- Banka performans değerlendirme sonuçlarına ilişkin veri ve istatistiki bilgilerin denetim organlarına iletilmesi işlerini kolaylaştırmaktadır. En iyi ve en uyumlu başarıyı sağlamak için bankanın faaliyetlerinin sürekli kapsamlı takibini yapmalarını sağlar.

Genel olarak finansal performans, şirketin finansal refahının ölçeği olarak tasvir edilir. Firmaların finansal performansı, borç verenler için önemlidir çünkü firmaların finansal performansını etkileyen unsurları tanıır (Ecer ve Günay, 2014, s. 37-39). Firmanın yüksek finansal performansı, firmanın varlıkları kullanmada daha başarılı ve sistematik olduğunu gösterir. Son zamanlarda, ulusun zenginliğinin küresel bir ölçüsünü sağlamak için kullanılmıştır. Firmaların finansal performansı, çok fazla değişkeni içeren ve büyümeyi etkileyen bir kavramdır. Bu nedenle, en verimli şirketleri seçmek, sürekli olarak çok sayıda zor bir görev olduğunu göstermiştir. Bir şirket, yüksek bir fayda düzeyine sahip olabileceğinden, yine de nakit akışı açısından kabul edilemez bir durumda olabilir (Çabuk ve Lazol, 2013, s. 151). Finansal oranlar, bankaların finansal performanslarını kıyaslama ve denge göstergeleri aracılığıyla ölçebileceğini göstermektedir. Araştırmacıların bankaların performansını yalnızca operasyonel göstergeler yoluyla değerlendirmesini eleştirmekte ve banka performans değerlendirmesini getirileri ve kredi riski seviyeleri ile ilişkilendirilmektedir (Hermawan vd., 2020, s. 104-106).

Bir firmanın mali çıktısı, mali sektörün genişlemesini yönlendirmek için kullanılır; bu da, özellikle emlak sektöründe pazar başarısına ve mali kalkınma aracı olarak yerini belirlemektedir. Birkaç akademisyen, finansal ilerleme ile ekonomik büyüme arasında pozitif bir korelasyonun yanı sıra ekonomik sıkıntı ve kalkınma arasında negatif bir bağlantı olduğunu keşfetti. Finans reformu girişimleri, büyük bir yeterlilik ve gelişme ile sonuçlanmıştır. Mali bölünme, fon toplamayı kolaylaştırdığından mali genişleme için kritik öneme sahiptir. Büyüyen bir finans sektörünün kurulması, iyi

kurulmuş ve iyi organize edilmiş bir mali yapıyı gerektirmektedir (Othman, 2022, s. 74-46).

3.2 Finansal Performansın Tarihsel İncelemesi

Bankacılık literatüründe, banka performans ölçümlerinin belirleyicileri genellikle iç ve dış belirleyiciler ile sınıflandırılmaktadır. Banka performansında kullanılan en bilinen içsel faktörler, banka mali tablolarına göre hesaplanan aktif getirisi (ROA) ve sermaye getirisi (ROE). CAMEL (Sermaye Yeterliliği, Aktif Kalitesi, Kazanç ve Likidite) oranlarından elde edilen özellikler diğer performans göstergelerini oluşturmaktadır.

Şirketlerin finansal başarısı üzerine yapılan birçok araştırma, başarıları etkileyen çeşitli faktörleri tanımlamıştır. Molyneux ve Seth (1998), Amerika Birleşik Devletleri'ndeki (1987-91) yabancı bankaların performansını incelemiş ve bunların genel sonuçları, sermaye gücünün, ticari ve sınai kredi büyümesinin ve varlık kompozisyonunun, yabancı bankaların ROA'sını belirlemede önemli faktörler olduğunu göstermiştir.

Berger (1995), sermayenin 1983 ile 1989 yılları arasında ABD Bankalarının performansı üzerindeki etkisine değinmiş ve yüksek sermaye ile kazançların pozitif olarak birbirlerinin Granger-nedeni olduğunu, yani sermayedeki artışın kazançlarda bir artışa yol açtığı anlamına geldiğini bulmuştur.

Goddard ve diğerleri (2004), altı ülkede Avrupa bankalarının performansını incelemiş ve büyüklük ile karlılık (ROE ile ölçülen) arasında zayıf bir bağlantı bulmuşlardır.

Dış faktörler açısından Perry (1992), banka performansı ile enflasyon arasındaki ilişkiyi incelemiş ve enflasyonun etkisinin bankaların beklediği enflasyon oranlarıyla oldukça bağlantılı olduğu sonucuna varmıştır. Pereira ve Filipe (2018), Portekiz'de bankaların yönetim kurulu kalitesi ile banka performansı arasındaki ilişkiyi araştırdılar ve yönetim kurulu üyelerinin eğitim düzeyinin hem ROA'yı hem de ROE'yi olumlu etkilediğini buldular.

Moyer (1997), ölçek, büyüme vergisi ve risk gibi diğer faktörlerin şirketin ilerlemesi üzerinde önemli bir etkiye sahip olmasına rağmen, kaldıraç ve iş başarısı arasında negatif ve önemli bir bağlantı keşfetmiştir. Krishnan (1997), büyüklük büyüme vergisi ve risk gibi diğer faktörlerin şirketin ilerlemesi üzerinde önemli bir etkiye sahip olmasına rağmen, kaldıraç ve iş başarısı arasında negatif ve önemli bir bağlantı bulmuştur.

Bashir (2000), 1993'ten 1998'e kadar İslami bankaların büyümesini etkileyen faktörleri incelemiştir. Hem iç hem de dış verimlilik ve etkililiği tahmin etmek faktörler kullanılmıştır. Sonuçlar, yüksek borç ve yüksek kredi/varlık oranlarının, makroekonomik koşulları yönetirken yüksek karlılığa yol açtığını doğrulamaktadır. Tunus bankalarının 1980 ve 2000 yılları arasındaki finansal performansı, bulgularını 2003 yılında yayınlayan Neceur (2003) tarafından incelenmiştir. Sahip yatırımının varlıkların getirisi üzerinde iyi bir etkiye sahip olduğu sonucuna vararak bu görüşü desteklemek için bulgularını yayınlamıştır.

Spathis ve Doumpos (2002), Yunan bankalarının gayrimenkul varlıklarının büyüklüğüne ilişkin üretkenliklerine ilişkin bir inceleme yürüttüler ve sonuçların çok çeşitli olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bulguların bir sonucu olarak, Yunan bankaları, rekabet gücü ve bilgi açısından küçük ve büyük finansal kurumlar arasında önemli bir eşitsizlik olduğunu gösteren bir dizi yaklaşım kullanılarak fayda ve faaliyet bileşenlerine göre sınıflandırılmıştır.

Heffernan ve Fu (2008), Çin bankalarında banka performansının belirleyicileri üzerinde çalışmışlar ve banka etkinliğinin ve Çin bankalarının performansının 1978 reformlarından sonra iyileşip iyileşmediğini kontrol etmişlerdir. Çalışmaları, bazı makroekonomik değişkenler ve finansal oranların önemli ölçüde ilişkili olduğunu ve bir bankanın türünün önemli olduğunu, büyüklüğünün, kote olması veya yabancı mülkiyete sahip olmasının önemli olmadığını gösterdi.

3.3 Finansal Performansın Unsurları

3.3.1 Kar bölgesi

Pazar payı eskiden kazancın en büyük göstergesi ve garantisiydi. Öte yandan, klasik strateji kuralları son dönemde temelden çökmüştür. IBM, Kodak, United Airlines, US Steel ve General Motors yalnızca birkaç örnektir. Ford ve diğer bir dizi şirket, pazar payını ele geçirmek için iyi bir iş çıkardı, ancak takip etmesi beklenen karları elde edemedilerdir. Bu firmalardan birkaçı son yıllarda pazar payı ve büyüme konusundaki kurumsal düşüncelerini tersine çevirdiler, şirket modellerinde çarpıcı iyileştirmeler uyguladılar ve daha önce onlardan kaçan ivmenin bir kısmını kazandılar. Slywotzky'ye (2000) göre günümüz pazarındaki performans aşağıdaki soruların cevapları ile belirlenir:

- İşimizde fayda gerçekten nasıl olabilir?
- Belirli bir pazarın kâra izin verilen kısmı olan "kâr bölgesi" neresidir?
- Yarar bölgesine ulaşmak ve orada kalmak için iş planı nasıl görünüyor?
- Kârlılık her kuruluş bağlamında değerlendirilmelidir.

General Electric (GE), üreticilerin nasıl herkesten daha iyi kar elde edeceği konusunu kuşkusuz ele almıştır. 1980'lerin başında pazar payı lideri olmak en yüksek kâra giden yol olduğundan, GE'nin iş modeli şuna dayanıyordu: 1 numara ya da 2 numara olma ya da işten çıkma kavramı. 1980'lerin ortalarına gelindiğinde, GE'nin müşterileri en iyi fiyatı almayı vurgulamaya başladıklarından, artık durum böyle değildi.

İş stratejisi, yalnızca en yüksek pazar payı konumuna değil, aynı zamanda en yüksek üretkenlik konumuna da ulaştı. Paradigma uzun süre işe yaradı, ancak 1990'ların başında artık uzun vadeli kâr artışı sağlamak için yeterli değildi. Avantaj "kutunun" tamamını satmak olduğundan, GE kar büyümesini sürdürmek için programlar, çözümler ve diğer yardımcı işler geliştirmeye başladı. (Slywotzky, 2000).

3.3.2. Nedensel Faktörler

Bireysel uzmanlar, danışmanlar ve destekçiler üstün performans sağlayan tek bir unsuru öne sürseler de, Capon, Farley & Hoenig (1996, s. 182) bağımsız hareket

eden tek bir faktör bulamamıştır. Birkaç araştırma geleneğinden alınan çeşitli temel faktörler, ortalamadan daha iyi performans üretmek için birlikte çalışıyor gibi görünmektedir.

Çevre, strateji ve organizasyon unsurlarının (yapı ve iklim veya kültüre ayrılabilir) finansal performanstaki farklılıkları açıklamada önemli olduğunu bulmuşlardır. Capon ve diğerleri (1996, s. 6) “çevreyi” bir şirketin karşı karşıya olduğu piyasa, işlemsel ve bağlamsal faktörler olarak tanımlar, bu nedenle onların çalışmalarında “çevre”, “yeşil çevre”den daha fazlasını ifade eder.

Bu bulgu, finansal performans üzerine mevcut ampirik çalışmanın bir meta-analizinden ve Capon ve diğerlerinin ampirik çalışmasından elde edilen sonuçlarla desteklenmektedir. Meta-analiz, çevre ve strateji değişkenlerinin, en tutarlı etkileri sağlayan strateji ile etki gücünde baskın olduğunu göstermiştir. Ampirik çalışma ayrıca çevre ve stratejinin en güçlü ilişkileri sağladığını göstermektedir ancak organizasyon, özellikle yapı için birkaç önemli ilişki de tanımlanmıştır (Alkhadim, 2021: 42-43).

Capon ve diğerleri (1996, s. 185), kullanılan analitik yöntemden bağımsız olarak, alternatif performans ölçümlerini etkileme tutarlılığı açısından öne çıkan aşağıdaki nedensel faktörleri tanımlamıştır:

- Yüksek pazar payına (çevre) sahip nispeten yoğun pazarlarda rekabet etme;
- Büyüyen pazarlarda rekabet (çevre);
- Özellikle yeni ürün ve hizmetler (strateji) geliştirmek için araştırma ve geliştirmeye yüksek yatırım;
- ABD dışındaki pazarlarda yüksek katılım (strateji);
- Düşük borç seviyeleri (strateji); ve • bir yenilik stratejisini destekleyen girişimci bir atmosfer (organizasyon).

Finansal performansı yönlendirmede bu altı faktörün gücü, tek bir şirket için tahmini bir performans aracı olarak keşfedici kullanımlarında gösterilmiştir. Eastman Kodak'ı örnek olarak kullanırsak, 13 yıllık bir süre boyunca gerçek ve tahmin edilen performans arasında çok iyi bir uyum sağlandı (Capon vd, s. 1996).

3.4 Finansal Performansın Ölçülmesi

Ölçülecek konu hakkında bir dizi nicel bilgi ve gözlemdir. Fikre göre, listelenen kriterlerin belirli bir çerçevesine göre nicel olarak nesnelerin ve seviyelerin bir tahminidir. Kural şudur ki her şey bir ölçü ile ölçülür ve her ölçü ölçülebilir. Performans ölçümü, endüstriyel ve endüstriyel olmayan kuruluşlardaki girdileri, çıktıları ve üretim süreçlerini değerlendirmek için organize bir yöntem olarak tanımlanır. Kullanım basitleştirilir ve üzerinde anlaşmaya varılır, ardından bireyler ve gruplar arasındaki çeşitli etkileşimlerle ilgili olarak doğru muhakeme için ölçüm yapma ve gerçeğe ulaşma yeteneği gelir. Bu koşullar olmadan işler, çifte standart kullananlar gibi, meseleleri yargılamak ve değerlendirmek için izlenimci bir kişisel müdahaleye dönüşecektir (Othman, 2022, s. 78-79).

Nesnel, açık, kullanımı kolay, basitleştirilmiş ve üzerinde anlaşmaya varılmış, ardından bireyler ve gruplar arasındaki çeşitli etkileşimlerle ilgili olarak doğru muhakeme ve gerçeğe erişim için ölçüm yapma yeteneği gelir. Bu koşullar olmadan işler, çifte standart kullananlar gibi, meseleleri yargılamak ve değerlendirmek için izlenimci bir kişisel müdahaleye dönüşecektir. (Othman, 2022, s. 78-79).

Performans ölçüm sistemleri, stratejik planlar geliştirmek, bir kuruluşun hedeflere ulaşmasını değerlendirmek ve yöneticileri ödüllendirmek için temel oluştururken, performansın mutabakata dayalı ölçümü ile bilimsel araştırmaları geliştirir ve yönetim kararlarını bilgilendirebilir (Mohammed ve Ward, 2006, s. 132).

Performans ölçüm süreci, performans değerlendirmede önemli bir aşamadır; Yetkililerin performans ölçüm süreçlerini ihmal etmeleri veya onları başarısızlığa yaklaştıracak rastgele bir ölçüme güvenmeleri durumunda, performans ölçüm sürecinin kendine özgü bir konsepti vardır (Mohammed ve Ward, 2006, s. 132).

Finansal varlıkların yönetimi, operasyonel verimlilik, banka büyüklüğü ve kredi riski yönetiminin önemli bir etkisi vardır. ROA, faiz marjı ve sermaye yeterliliği, müşteri hizmetleri kalite derecelendirmeleriyle olumlu bir ilişkisi olan finansal getiri değerlendirme ölçütleridir. Banka finansal başarısını destekleyen bir çerçeveyi

güçlendiren destekleyici bir politika, kalkınma politikasının temel bir bileşenidir (Dassie, 2018, s. 4).

Olumlu finansal performans, yalnızca ticari bankaların hayatta kalması için çok önemli olmasının yanında, bankaların oynadıkları aracılık rolü göz önüne alındığında, bir ekonominin tüm sektörlerinde ekonomik aktivitenin geliştirilmesine yardımcı olur (Othman, 2022, s. 78-79). Bir bankanın finansal performansını değerlendirmek için aktif getirileri, öz sermaye getirileri, kredi zararları karşılığı, fon ödeme oranı ve kar getirisi gibi başka ölçütler olmasına rağmen, banka finansal getirilerini değerlendirmek için büyük ölçüde belirlenen çeşitli kriterler kullanılabilir (Pereiro, 2002, s. 45).

Bir bankanın başarısı, mevduat sahipleri, banka yönetimi, düzenleyiciler ve rekabetçi piyasa da dahil olmak üzere tüm paydaşlar için çok önemlidir. Bankanın performansı, yatırımcılara-mevduat sahiplerine yatırımlardan fon çekmeleri mi yoksa bankadan nakit çekmeleri mi gerektiğini gösterir (Dassie,2018, s. 4). Ayrıca bankacılık hizmetlerinin (kredi veya mevduat) geliştirilmesine katkıda bulunurken aynı zamanda banka finansmanının artırılmasına da katkıda bulunur Bankaların Performansı, çeşitli akademisyenler tarafından farklı yorumlanabilecek geniş bir kavramdır. Finansal kaynaklar ile finansal kuruluşun bu kaynakları yönetiminin sonuçları ve iyi ürün ve hizmetlerin sağlanması yoluyla daha fazla kar elde etme hedefleri arasındaki bağlantı olarak tanımlanabilir. Performans ise, birliğin mali durumunu olduğu kadar, birliğin tarzını da gösterir (Othman, 2022, s. 78-79).

3.4.1 Kar marjı

Kâr marjı, bir şirketin veya ticari faaliyetin para kazanma derecesini ölçmek için yaygın olarak kullanılan kârlılık oranlarından biridir. Satışların yüzde kaçının kara dönüştüğünü gösterir. Basitçe ifade etmek gerekirse, yüzde rakamı, işletmenin her bir dolarlık satış için kaç sent kâr elde ettiğini gösterir. Örneğin, bir işletme son çeyrekte %35 kar marjı elde ettiğini bildirirse, bu, üretilen her bir dolarlık satış için 0,35 ABD doları net gelir elde ettiği anlamına gelir (Alkadhim, 2021, s. 47-49).

Birkaç çeşit kar marjı vardır. Bununla birlikte, günlük kullanımda, genellikle net kar marjını ifade eder; vergiler ve bir defaya mahsus farklar da dahil olmak üzere diğer tüm harcamalar gelirden çıkarıldıktan sonra bir şirketin karıdır. (Alkadhim, 2021, s. 47-49).

$$\text{Kar marjı} = \text{Vergi sonrası net kar} / \text{Satışlar}$$

Bu, gelirdeki her işlemde ne kadar kar elde edildiğini gösterir. Yüksek kar marjı avantajlıdır. Çünkü gelir yüzdesi olarak düşük maliyet oranlarına eşittir. Azalan bir marj her zaman olumsuz bir durum olmayabilir; örneğin, bir satın alma fiyatının düşürülmesi normalde birim hacmi yükselterek kar marjlarını düşürür. Artan üretim nedeniyle toplam kâr da artabilir (Riyadi, 2017, s. 41-42).

3.4.2 Varlık Getirisi

Mali tablolar, her firmanın belirli bir zamandaki konumunu ve geçmiş bir dönemdeki faaliyetlerini rapor eder. Bununla birlikte, finansal tabloların gerçek değeri, gelecekteki kazançları, temettüleri ve serbest nakit akışını tahmin etmeye yardımcı olmak için kullanılabilmesi gerçeğinde yatmaktadır. Faaliyet analizi, mali tablo unsurlarının hem kalitesini hem de likiditesini değerlendirmeye hizmet eder (her ikisi de varlıklar ve yükümlülükler) kredi analizi gerçekleştirmenin bir parçası olarak. Bu bileşenlerin incelenmesi sıklıkla etkinlik ölçümleriyle eşanlı olarak kullanılır (Warrad, 2015, s. 9-92).

Varlık Getirisi (ROA), bir işletmenin toplam varlıklarına göre karlılığını ölçen bir tür yatırım getirisi metriğidir. Bu oran, bir şirketin ürettiği karı (net geliri) varlıklara yatırdığı sermaye ile karşılaştırarak ne kadar iyi performans gösterdiğini gösterir. Getiri ne kadar yüksek olursa, ekonomik kaynakların kullanılmasında o kadar verimli ve etkin yönetim söz konusudur (Warrad, 2015, s. 9-92).

$$\text{Varlık getirisi} = \text{Net kar} / \text{Toplam varlıklar}$$

Net karın bilançodaki toplam varlıklarla karşılaştırılması, kar muhasebesinin en temel tekniğidir. Şuna eşit olan net varlıklar (net varlıklar eksi kısa vadeli borçlar): Bilançodaki tüm uzun vadeli kaynaklar, operasyonel yükümlülüklerin fiilen ücretsiz olduğu fikrine dayalı olarak, dönen varlıkların bir kısmını finanse etmek için de kullanılabilir (Alkadhim, 2021, s. 47-49).

Bandrowski'ye (1992) göre yatırım getirisi için en yaygın kullanılan formül, net varlıkların getirisidir. Varlık getirisi formülü, bir şirketin karlılığını analiz etmede önemli bir orandır. Oran, genellikle bir şirketin performansını dönemler arasında karşılaştırırken veya aynı sektördeki benzer büyüklükteki iki farklı şirketi karşılaştırırken kullanılır. Tipik olarak, farklı endüstrilerin farklı varlık getirileri vardır. Sermaye yoğun olan ve operasyonlar için yüksek değerde sabit varlık gerektiren sektörler, geniş varlık tabanları formülün paydasını artıracığından genellikle daha düşük bir ROA'ya sahip olacaktır. Doğal olarak, büyük bir varlık tabanına sahip bir şirket, gelirleri yeterince yüksekse, büyük bir varlık getirisine sahip olabilir (Alkadhim, 2021, s. 47-49).

Varlık getirisi, bir şirkete yatırılan her varlık başına faydanın bir ölçüsüdür ve bu nedenle operasyonel başarının bir göstergesidir. Aşağıdaki tanımlı buldular:

$$\text{Net varlıkların getirisi} = \text{Faiz ve vergi öncesi net kar} / \text{Net varlıklar}$$

Warrad, (2015, s. 9-92), gelir vergilerinin iş yapmanın kaçınılmaz bir yönü olduğunu desteklemekte ve yukarıdaki oranın, borç öncesi ancak vergi sonrası net kar kullanılarak hesaplanması gerektiğini iddia etmektedir.

3.4.3. Öz kaynak Karlılığı

Öz kaynak getirisi, bir şirketin yıllık getirisinin (net gelir), yüzde olarak ifade edilen (ör. %12) toplam özkaynak değerine bölünmesinin ölçüsüdür. Alternatif olarak, ROE, firmanın temettü büyüme oranını, kazanç elde tutma oranına (1 - temettü ödeme oranı) bölerek de elde edilebilir. (Prewysz-Kwinto, 2017, s. 51).

Öz kaynak Getirisi, türetilmesinde iki parçalı bir orandır, çünkü net gelir veya kârın öz kaynaklarla karşılaştırıldığı gelir tablosunu ve bilançoyu bir araya getirir. Sayı, öz sermayenin toplam getirisini temsil eder ve firmanın öz sermaye yatırımlarını kara çevirme yeteneğini gösterir. Başka bir deyişle, öz kaynaklardan her bir dolar için elde edilen karı ölçer. (Alkadhim, 2021, s. 47-49).

$$\text{Öz kaynak Getirisi} = \text{Vergi sonrası net kar} / \text{Toplam öz sermaye}$$

Ross ve diğerlerine (1996) göre, öz sermaye getirisi, hissedarların bir yıl boyunca ne kadar başarılı olduğunun bir ölçüsüdür. Bir şirketin birincil hedefi sahiplerine hizmet etmek olduğundan, öz kaynak getirisinin bir muhasebe bağlamında kârlılığın gerçek en önemli istatistiği olduğunu savunuyorlar. (Alkadhim, 2021, s. 47-49). Öz kaynak getirisi, kazançların şirkete yatırılan para miktarına oranıdır. Helfert (1991) bu oranı, bir varlık sahibinin yatırımının getirisini belirlemek için en sık kullanılan yaklaşım olduğunu belirten Helfert (1991) tarafından hala "net değer getirisi" olarak anılmaktadır.

3.4.4. Hisse Başına Kazanç

Hisse başına kazanç, bir şirketin kazanç rakamlarında önemli bir metriktir. Bir dönemde elde edilen toplam kârın, şirketin borsaya kote ettiği hisse senedi sayısına bölünmesi ile hesaplanır. Hisse başına kazanç, bir şirketin ödenmemiş her bir hissesine eklenen değeri belirlemek için kullanılır. Borsalarda, şirketlerin elde ettiği kar miktarı ve listeledikleri hisse sayısı değişebilir, bu nedenle Hisse başına kazanç, her işi kişi başına değerlendirme yöntemi verir. Aynı zamanda analistler için şirketleri birbirleriyle karşılaştırmanın ve hangisinin daha yüksek kazanç rakamlarına sahip olduğunu görmenin bir yoludur (Prewysz-Kwinto, 2017, s. 51).

$$\text{Hisse Başına Kazanç} = \text{Vergi sonrası net kar} / \text{Çıkarılan hisse sayısı}$$

Hem yönetim hem de hissedarlar, hisse başına kazanç (EPS) çok dikkat ederler. Adi hisse senedi değerlemesinde ve net belirlemede sıklıkla kullanılır. Stratejik planlamanın bir parçası olarak kurumsal hedefler ve planlar. Hisse başına kazanç, bir

işletmenin temellerini incelerken çok önemli bir faktördür. Genel olarak, bir şirketin karlı olarak kabul edilip edilmediğinin iyi bir göstergesidir. Hisse başına kazanç, şirketin fiyat-kazanç oranını veya F/K oranını hesaplamak için de kullanılır. Bu, bir şirketin ve hisselerinin değerini ve ayrıca o işletmenin büyüme olasılığını belirlenmesine yardımcı olabilir (Alkadhim, 2021, s. 47-49).

3.4.5. Fiyat/Kazanç Oranı

Fiyat-kazanç oranı (F/K Oranı), bir firma için mevcut hisse fiyatını hisse başına kazancına göre ölçen bir değer oranıdır. Fiyat-kazanç oranı, normalde hisse başına piyasa değerinin hisse başına kazanca bölünmesiyle hesaplanır. F/K oranlarını hesaplamak için birkaç yöntem vardır. Fiyat-kazanç oranı normalde takip eden F/K oranlarını oluşturan son 4 çeyrekte çıkarılır ve bir firmanın 12 aylık dönemin başındaki hisse değerinin dönem sonundaki değerinden çıkarılmasıyla ölçülebilir. Diğer bir F/K oranı biçimi, analistlerin tahmini veya ileri F/K adı verilen sonraki 4 çeyrek boyunca beklenen kazanç tahminleriyle ilişkilidir. Normal olarak, yüksek bir F/K oranı, yatırımcıların gelecek yıllarda daha yüksek kazanç artışı bekledikleri, daha düşük F/K'ye sahip firmaların ise daha düşük büyüme bekledikleri anlamına gelir (Ghaeli, 2017, s. 132-133).

Aslında, düşük bir F/K bir firmanın şu anda değerinin altında olduğunu veya geçmiş eğilimlerine göre olağanüstü iyi performans gösterdiğini gösterir (Fiyat Kazanç Oranı (F/K Oranı), bir şirketin hisse senedi fiyatı ile hisse başına kazanç arasındaki ilişkidir. Yatırımcılara şirketin değeri hakkında daha iyi bir fikir veren popüler bir orandır. F/K oranı, piyasanın beklentilerini gösterir ve cari kazanç (veya duruma göre gelecekteki kazanç) birimi başına ödemeniz gereken fiyattır (Ghaeli, 2017, s. 132-133).

Bir şirketin hisselerini değerlendirirken kazanç önemlidir çünkü yatırımcılar bir şirketin ne kadar karlı olduğunu ve gelecekte ne kadar karlı olacağını bilmek isterler. Ayrıca, şirket büyümese ve mevcut kazanç düzeyi sabit kalırsa, F/K, şirketin her bir hisse için ödediği tutarı geri ödemesinin alacağı yıl sayısı olarak yorumlanabilir. (Alkadhim, 2021, s. 50).

Çoğu araştırmacı, değer paylaşımlarının uzun vadede kesinlikle cazibe hisselerinden daha iyi performans göstereceğine inanmaktadır, ancak cazibe hisselerinin popüler kalmasının nedeni, değer varlığı ile cazibe varlığı arasında ayırım yapmak için F/K oranının gerisinde kalmaktadır (Anderson ve Zastawniak, 2016, s. 2-4)

3.4.6. Aşırı Değer

Aşırı Değer, Net takdir edilmiş değer, yatırılan sermayenin %100'ünün toplamını aşan miktar artı, günlük ağırlıklı ortalama esasına göre hesaplanan, yatırılan sermayenin belirli kümülatif, bileşik olmayan yıllık getirisine eşit bir tutardan tümünün düşülmesi anlamına gelir. (Alkadhim, 2021, s. 50).

Aşırı Değer = (Öz sermayenin piyasa değeri + Borçların defter değeri – Toplam varlıklar) / Satışlar

Thomadakis (1977) ve Errunza & Senbet (1981) EV'yi ilk kullananlar olurken, Cochuman kaynağı ve Wood (1984) bunu sosyal sorumluluk ve finansal verimlilik arasındaki ilişkide çok önemli görmüştür. Sektör, belirli işletmelere aşırı değer aracılığıyla insan kaynağı tarafından toplanan primler veya indirimler verir (Alkadhim, 2021, s. 50).

3.4.7. Sermaye Getirisi

Yatırım sermayesi getirisi veya toplam sermaye getirisi olarak da bilinen sermaye getirisi, ne kadar yatırım yapıldığına bağlı olarak bir yatırımdan elde edilen karı ifade eder. Bir şirketin sermayeyi kara çevirmede ne kadar etkili olduğunu gösteren, muhasebe, finans ve değerlemede kullanılan bir orandır. Sermaye getirisi, ne kadar sermaye kullanıldığını hesaba kattıktan sonra işletmelerin göreceli karlılığını karşılaştırmak için yararlı bir ölçüdür. Bu nedenle, özellikle hissedarlar ve tahvil sahipleri için ilgi çekicidir (Damodaran, 2007, s. 4-6).

Sermaye getirisi, bir varlığa veya varlıklara yatırılan tüm sermaye, borç ve öz sermayeden elde edilen getiriye ölçer. Sonuç olarak, sadece hisse senedi yatırımcılarının (net gelir olan) kazançlarını değil, aynı zamanda faiz ödemeleri

şeklinde borç verenleri de dikkate almalıdır. Bu nedenle, hesaplamada borç öncesi kazanç ölçüsü olarak işletme geliri kullanılır ve vergiler, sermayenin vergi sonrası getirisine ulaşacak şekilde ayarlanır (Damodaran, 2007, s. 4-6).

Sermaye getirisini hesaplamanın amacı, bir şirketin faaliyetlerinin ne kadar karlı olduğunu belirlemektir. Yatırımcılara veya sermayeye katkıda bulunanlara, şirketin yatırılan sermayeyi kara çevirme konusunda ne kadar başarılı olduğunu göstermek için kullanılabilir. Zaman içinde aynı formülü kullanmak, bir şirketin performansının aynı kaldığını, iyileştiğini veya düştüğünü de gösterir (Gavurova vd., 2017, s. 125)

$$\text{Sermaye getirisi} = \text{Vergi sonrası net kâr} / \text{Kullanılan toplam sermaye}$$

Stewart'a (1990) göre toplam sermaye getiri oranı, örgütsel verimliliği değerlendirmek için kullanılabilir. Stewart'a (1990) göre Sermaye getirisi, finansman yönteminden bağımsız olarak kullanılan kaynakların üretkenliğini tahmin ediyor ve defter tutma girişlerinin neden olduğu muhasebe çarpıtmalarının yanı sıra mali tablolardaki muhafazakar önyargı ve başarısız girişimleri kaynakları olduğundan az gösterme eğiliminde değildir.

Stewart (1990), sermaye maliyetinin yanı sıra getirisinin de hesaba katılması gerektiğinden, sermaye getirisi hesaplamanın tek başına yetersiz olduğunu iddia etmektedir. Ekonomik Katma Değerin dahil edilmesi gerektiğini öne sürmüştür.

3.4.8. Ekonomik Katma Değer

Çoğu şirket, sermaye bütçelemesi değerlendirmeleri için indirgenmiş nakit akışı analizini kullanır ancak genel kurumsal performansı ölçmek ve yatırımcılarla iletişim kurmak söz konusu olduğunda, şirketler kazanç, hisse başına kazanç, öz sermaye getirisi ve benzerleri gibi ölçütler kullanır (Stewart, 1994, s. 73-74).

Ekonomik katma değer, bir şirketin sermaye maliyeti üzerinden getiri oranındaki artımlı farktır. Özünde, bir işletmeye yatırılan fonlardan elde edilen değerdir. Ekonomik katma değer ölçümünün negatif çıkması, yönetimin bir işletmeye yatırılan

fonların değerini yok ettiği anlamına gelir. Daha yüksek bir ekonomik katma değer düzeyi yaratmak için bir işletmenin hangi alanlarının ayarlanabileceğini görmek için bu ölçümün tüm bileşenlerini gözden geçirmek önemlidir. Toplam ekonomik katma değer, onu artırmaya yönelik tüm girişimlere rağmen negatif kalırsa, temel fonlamanın başka bir yere yeniden yatırılabilmesi için işletme kapatılmalıdır (Stern, 1994, s. 46).

Ekonomik Katma Değer veya Ekonomik Kar, üstlenilen projelerin karlılığının bir göstergesi olarak hizmet veren Kalan Gelir tekniğine dayalı bir ölçüdür. Temel önermesi, hissedarlar için ek zenginlik yaratıldığında gerçek kârlılığın ortaya çıktığı ve projelerin sermaye maliyetlerinin üzerinde getiri yaratması gerektiği fikrinden oluşur. Geleneksel başarı ölçütleri (net kâr, varlık getirisi, öz sermaye getirisi ve hisse başına kazanç), riski yeterince yakalamayabilir, bu da ya çok iyimser (yani, kazancı maksimize etmek) ya da çok ihtiyatlı (yani, getirilerin seyreltilmesinden kaçınmak) davranışı güçlendirir. (Pettit, 2000, s. 19). Giderek yaygınlaşan bir başarı endeksi olan Epstein & Young'a (1999) göre ekonomik katma değer gibi hissedar fayda ölçütleri, genel sermaye harcaması kararlarının yanı sıra çevre yönetimi alanında kurumsal karar vermeyi büyük ölçüde artıracaktır (O'Byrne, 1997, s. 50).

Ekonomik Katma Değer, geleneksel fayda ölçümlerine yakındır, ancak iki temel fark vardır:

- Ekonomik Katma Değer, özsermaye maliyeti de dahil olmak üzere tüm sermayenin maliyetini göz önünde bulundurur.
- Ekonomik Katma Değer, genel kabul görmüş muhasebe ilkelerinin (GAAP) neden olduğu potansiyel bozulmaları düzeltir. (Epstein ve Young 1999)

Ekonomik Katma Değeri anlamak için önce iş katma değerini (MVA) anlamak gerekir.

Şirketin hisse değeri ile yatırılan sermayesi (özsermaye ve borç dahil) arasındaki eşitsizlik iş katma değeri (İKD) olarak bilinir:

$$\text{İş Katma Değeri} = \text{Piyasa değeri} - \text{Yatırılan Sermaye.}$$

GAAP bir sermaye veya işletme karı metriğini bozarsa, gerektiği gibi değiştirilebilir. Değişikliklerin çoğu "özkaynak eşdeğerleri" şeklindedir. Bu değişikliklerin arkasındaki mantık, işletmeler GAAP kullandığında karşılıklar, ertelenmiş vergilendirme ve şerefiye gibi kalemlerin gelire ödenmesi ve beyan edilen sermayenin yapay olarak (ve yanıltıcı bir şekilde) azaltılmasıdır. Yapılabilecek değişiklik sayısı neredeyse sonsuzdur. İşletme karında ve yatırılan sermayede 150'den fazla iyileştirme ekonomik katma değer danışmanları tarafından halihazırda rapor edilmiştir. (Alkadhim, 2021, s. 51). Ancak çoğu firma, ekonomik katma değer tabanlı değerlendirme ve tazminat planını çok zorlaştırma korkusuyla beşten az değişiklik yapıyor. (Epstein ve Young, 1999).

3.5 Banka Finansal Performansının Belirleyicileri

Bankacılık sektöründe yaşanan değişiklikler ve temel fonksiyonları, sektörün faaliyetlerine ilişkin birçok tartışmanın kökeninde yer almaktadır. Düzenleyici yapının önemi ve ekonominin geri kalanı üzerindeki dış etkileri, finans sektörünün ve özellikle bankacılık sektörünün liberalleşmesinin, yeni finansman biçimleriyle arzın artmasının, yeni bilgi ve iletişim teknolojilerinin ortaya çıkmasının ve yeni yabancı rakiplerin ulusal finans piyasasına girme eğilimindedir (Nouaili vd., 2015, s. 410-411).

Bu yeniden yapılanmalar çerçevesinde, ekonomik büyümenin sermaye aktörleri olan bankaların faaliyetlerinin ölçülmesi, davranışlarının anlaşılması ve bankaların performanslarındaki değişimlere etkisinin yanı sıra ülke ekonomisi üzerindeki sonuçlarının anlaşılması büyük önem taşımaktadır. Bankacılık sektörünün gelişmiş ekonomilerdeki ağırlığı, özgünlüğü ve finansal istikrardaki rolü, denetim otoritelerinin, banka yetkililerinin ve akademik dünyanın artan ilgisini çekmektedir (Nouaili vd., 2015, s. 410-411).

Ticari bankaların finansal performansını değerlendirme süreci, aşağıda vurgulanabilecek birçok farklı yön ve düzeyde belirgin ve büyük öneme sahiptir (Jirjees, 2022, s. 48-49).

- Bankaların finansal performansının değerlendirilmesi, fiili sonuçları istenen sonuçlarla karşılaştırarak, sapmaları belirleyerek ve bunlar için gerekli tedbirleri önererek önceden belirlenmiş hedefleri gerçekleştirme yeteneklerini gösterir, bu da ticari bankaların performansını teşvik ederek geliştirir.
- Bankanın bir dönemden diğerine fiili performansının sonuçları, bankanın yolculuğundaki gelişimini iyi ya da kötü olarak göstermeye yardımcı olur.
- Faaliyet ortamı bağlamında bankanın stratejik konumunun performansının değerlendirilmesi, bankanın stratejik konumunu geliştirmek için gereken öncelikleri ve değişiklik durumlarını tanımlar.
- Bir bankanın mali performansının gözden geçirilmesi, bankanın yerleşik amaç ve planlarının, rekabet ortamıyla tutarlı olup olmadığının belirlenmesine yardımcı olur.
- Mali performans incelemesi, Banka'nın ulusal ekonomideki konumunu ve iyileştirme prosedürlerini belirleyerek, birçok idari düzeydeki performansın kapsamlı bir resmini verir.
- Finansal performansın değerlendirilmesi, Banka'nın mevcut kaynaklarının etkin dağılımını ve kullanımını ortaya koymaktadır.
- Mali performansın değerlendirilmesi, planın hedeflerine ulaşılmasına ve sağlam ve verimli bir iletişim ve teşvik sistemi geliştirilmesine katkıda bulunur.
- Performans değerlendirmesi, bankanın ülkenin ekonomik ve sosyal kalkınma sürecine katkısının boyutunu, yani hizmetlerinden ekonomi ve toplum düzeyinde elde ettiği fayda ve menfaat miktarını ortaya koymaktadır.
- Performans değerlendirmesi ayrıca, bu bölümlerin performanslarını karşılaştırarak, kimlerin iyileştirmeye ihtiyacı olduğunu belirlemek için bankadaki bölümler arasında bir tür rekabet yaratılmasına yardımcı olur. Temel amaç, bankanın finansal performans düzeyini iyileştirmektir.
- Finansal performans sayesinde, finansal israfın önlenmesi için bankanın pazarlama ve finansman faaliyetleri gibi çeşitli faaliyetleri ile diğerleri arasında koordinasyon ve uyum sağlanması sağlanır.

Ekonomik ve finansal literatürde, bankacılık performansını ölçmek için iki temel gösterge geliştirilmiştir. Varlıkların karlılığı (varlık getirisi ve özkaynak getirisi) ve

net faiz marjı ile ilgilidir. Bununla birlikte, belirli değişkenlerin ölçüldüğü şekliyle banka karlılığı üzerindeki etkisine ilişkin soru etrafında tam olarak uzlaşmaya varmaktan çok uzaktır. Bazı faktörlerin tahmin edilen etkisi iktisatçılar arasında kesin bir fikir birliği bulmuş olsa da, diğer değişkenlerin beklenen etkisi düzeyinde tartışmalar sürmektedir. Banka performansı, bankanın faaliyet gösterdiği ekonomik ve yasal ortamı yansıtan iç belirleyiciler (bankalara özgü) ve dış değişkenlerle (makro-ekonomik ve makro-finansal) ilişkilidir (Garcia-Herrero, vd., 2009).

Eğer bir bankanın gelir getirici işlemleri karı artırmak için genişletilirse, bankanın bunu yaparak gelir yaratma olasılığı o kadar artar. Bu nedenle, tahminlerimize göre mevduatın yakın gelecekte banka karlılığı üzerinde olumlu bir etki yaratması beklenir. Bankaların ekonomi üzerinde bir etkisi olabilirken, bu etki, bankaların gelir getirici varlıklar geliştirme kabiliyetine bağlıdır. Dietrich ve Wanzenried (2014), iddialarını desteklemek için banka mevduatı büyümesini bankacılık büyümesinin bir göstergesi olarak kullandıklarından, banka karlılığı üzerindeki etkinin belirsiz olduğunu iddia etmişlerdir (Alkadhim, 2021: 50). Birçok çalışma, şu veya bu değişkenin bankaların performansı üzerindeki katkısını açıklamaya çalışmıştır. Çoğu zaman, yazarların farklı hatta çelişkili sonuçlar bulduklarına dikkat edilmelidir. Bu, özellikle farklı dönemler ve bölgeler için kullandıkları farklı verilerle açıklanmaktadır (Pasiouras vd., 2007).

Birçok değişken dikkate alındığında aktif toplamla ölçülen büyüklüğün bankacılık performansı üzerindeki etkisi araştırmacılar arasında güçlü bir şekilde tartışılmaktadır. Nitekim Pasiouras ve diğerleri (2007) ve Guillen ve diğerleri (2014), önemli bir boyutun içerdiği ölçek ekonomileri nedeniyle maliyetleri düşürmesi ve önemli büyüklükteki bankaların ayrıca daha düşük maliyetle sermaye artırabilmesi nedeniyle, boyutun performans üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğunu düşünmektedir. Ayrıca bir kurumun bilanço büyüklüğünün o kurumun performansı üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olduğu, yani daha küçük kurumların ölçek ekonomilerinden yararlandığı, daha büyük kurumların ise faydalanmadığı bulunmuştur (Kosmidou ve Zopounidis, 2008).

Banka mevduatları, duruma uygun bilimsel literatürün tavsiyelerine uygun olarak, brüt mevduatın toplam mevduata oranı olarak hesaplanır. Eğer bir bankanın gelir getirici işletmeleri karı artırmak için genişletilirse, bankanın bunu yaparak para yaratma olasılığı o kadar artar. Bu nedenle, tahminlerimize göre mevduatın yakın gelecekte banka karlılığı üzerinde olumlu bir etki yaratması beklenmektedir. Bankaların ekonomi üzerinde bir etkisi olabilirken, bu etki, bankaların gelir getirici varlıklar geliştirme kabiliyetine bağlıdır (Kosmidou ve Zopounidis, 2008).

Dietrich ve Wanzenried (2014), iddialarını desteklemek için banka mevduatı büyümesini bankacılık büyümesinin bir göstergesi olarak kullandıklarından, banka karlılığı üzerindeki etkinin belirsiz olduğunu iddia etmişlerdir.

Aşırı yüksek büyüme oranları, piyasa katılımcısı başına karı düşürerek yeni katılımcıları cezbedebilir. Toplam mevduatın normal logaritması, daha önceki araştırmalarda olduğu gibi bu araştırmada da ağa gömülü olup olmadığını belirlemek için kullanıldı. Sufian ve Chong (2008), daha fazla şubeye sahip bankaların daha fazla miktarda mevduat getirebileceğini ve bunun da bankalar için daha büyük kar beklentileri ile sonuçlanacağını keşfetmiştir. Çeşitlendirme ve işletmelerin doğru karışımı başarı için çok önemlidir.

Kapitalizasyon genellikle öz sermaye/toplam aktifler oranıyla ölçülür. Kapitalizasyonun bankacılık performansı üzerindeki etkisine eğilen birçok yazar, en güçlü bankaların aktiflerine kıyasla yüksek bir öz sermaye seviyesini korumayı başaran bankalar olduğu sonucuna varmışlardır. Bu yazarlara göre, yüksek düzeyde öz sermaye, bankaların maruz kaldığı iflas riskini azaltmıştır. Böylece, aynı risk seviyesini korumalarına, daha riskli kredilere yatırım yapmalarına ve beklenen kârlılıklarının daha yüksek olmasına izin verilebilir. Daha iyi performans ile sonuçlanmıştır. Bu nedenle, yüksek düzeyde öz sermaye, bankanın ödeme gücü ve zayıf kredi riski hakkında piyasaya gönderilen olumlu bir sinyaldir. Sonuç olarak, bu tür bankalar, örneğin borçları için zayıf bir faiz oranı ödeyerek finansman maliyetlerini azaltabilirler (Nouaili vd., 2015, s. 410-411).

Birkaç araştırmaya göre, oranlarla (maliyetlerin sonuca oranı veya genel giderlerin varlıklara oranı) ölçülen veya parametrik yöntemlerle ve parametrik olmayan tahmin edilen verimlilik, bankaların performansını artırır. Athanasoglou ve ark. (2008), Yunan bankaları (1985-2001) durumunda pozitif bir ilişki olduğunu kanıtladı ve daha etkili bir bankanın kaynaklarını en iyi şekilde kullanma ve maliyetlerini düşürme konusunda daha yetenekli olduğunu ve bunun da daha iyi bir performans sağladığını açıklamıştır.

Yazarların çoğu, kamu bankalarının özel bankalardan daha az güçlü olduğunu göstermiştir. Innotta ve ark. (2007), kamu bankalarının daha riskli krediler verdiğini, bunun da daha yüksek kredi riski ve daha düşük aktif kalitesi anlamına geldiğini ve daha sonra ödeme gücü oranlarının özel bankalardan daha kötü olduğunu ortaya koymaktadır. Cornet ve ark. (2010), özel ve kamu bankaları arasındaki performans farkının, gücün bankacılık sisteminde güçlü bir şekilde yer aldığı ve siyasi yolsuzluğun olduğu ülkelerde daha da belirgin olduğuna işaret etmektedir. Ancak bazı yazarlar, kontrol ve performans arasındaki bu ilişkiyi yumuşatır. Micco ve ark. (2007) gerçekten de banka kontrolünün performans üzerinde bir etkisi olduğunu bulmuştur, ancak bu ilişki özellikle kamulaştırılmış bankaların zayıf performansları, düşük marjları ve yüksek genel giderleri bildikleri gelişmekte olan ülkelerde kontrol edilmektedir. Gelişmiş ülkelerde bu ilişki çok daha az belirgin görünmektedir. Dietrich ve Wanzenried (2011), İsviçre örneğinde, kamu bankalarının özel bankalardan daha az güçlü olduğunu doğrulamıştır. Ancak, mevcut mali kriz bu eğilimi tersine çevirmiş olup, kamulaştırılmış bankalar özel kuruluşlardan daha güvenli ve daha iyi yönetiliyor olarak görülmektedir.

3.6. Irak'ta Bankacılık Sistemi ve Finansal Performans

1863 yılında kurulan Osmanlı bankasının şubelerin Irak'ta açılmasıyla bu ülkede bankacılık faaliyetleri de başlamıştır. Irak bankacılık sektörü, on dokuzuncu yüzyıldan itibaren on yedi şubeli bir banka grubunu içeren özel bir sektör olarak kurulmuştur. Daha sonra 1935'te Sanayi ve Ziraat Bankası, 1941'de AL-Rafidain Bankası, 1947'de Merkez Bankası ve 1948'de Emlak Bankası tarafından temsil edilen bir devlet bankacılığı sektörü kurulmuştur. 1931'de Londra'da kağıt para basmak ve

yeni dinar döviz rezervini korumak için Irak Para Kurulu kuruldu. Para kurulu, Dinarı korumak için çok yüksek rezervler tutarak muhafazakar bir para politikası benimsemiştir (Jirsees, 2022, s. 18-19).

Dinar'ın gücü, 1959 yılına kadar İngiliz sterlini ile nominal değere bağlı olan İngiliz sterlini ile ilişkilendirilerek güçlendirilmiştir. 1947'de bir devlet bankası olan Irak Ulusal Bankası kurulmuş ve 1949'da yeni Banka'nın kağıt para basma ve rezervleri koruma sorumluluğunu üstlenmesiyle Londra'da kurulan para kurulu kaldırılmıştır. 1964 yılında, para otoritesi, 1964 tarihli 100 sayılı Kanuna göre, bankacılık, ticari ve sınai çeşitli biçimlerdeki özel faaliyetleri iptal ederek ve yabancı bankaların şubeleri dahil tüm özel bankaları kamulaştırarak devlet sektörünü genişletmek için inisiyatif almıştır (Jirsees, 2022, s. 18-19).

Mart 2003'te bankacılık sektörü yaklaşık 2 milyar ABD doları tutarında rezerv tutmuş olup, bu miktarın yüzde 85-90'ından fazlası iki devlet kuruluşuna aitti. Uluslararası standartlara göre, Irak'ın döviz rezervlerinin ülkenin gayri safi yurtiçi hasılasının (GSYİH) yalnızca %8'ini oluşturması, bankacılık sektörünün ülkedeki ekonomi için bir kaynak kaynağı ve ulusal tasarruf deposu olarak önemsiz rolünü vurgulamaktadır. 19 Eylül 2003 tarihinde CPA, mali açıdan sağlam bir bankacılık sektörü kurmayı amaçlayan uzun bir araştırma ve tartışma sürecinin sonucu olan 40 Numaralı Kararı yayınladı. Banka Yasası olarak da bilinen 40 Sayılı Yönetmelik, Irak'ın yeni mali sisteminin oluşumu ve düzenlenmesinden sorumluydu ve bu süreçte ülkenin gelecekteki ekonomik büyümesi ve gelişmesi için zemin hazırlamıştır (Alkadhim, 2021, s. 5657).

Irak Merkez Bankası, 2006 yılından bu yana bankalar arasında elektronik bilgi iletimi için ödeme ve mutabakat sistemlerinden biri olarak elektronik ödeme sistemini kullanmaktadır. Performansını ve etkinliğini artırmak için çalışmaktadır. Bu sistemlerin işleyişini yöneten kural ve standartların oluşturulmasını içeren sistem sorumlusu ve izleyicisi görevlerinin yanı sıra sistem operatörü rolüyle bunları etkinleştirmek ve altyapıyı hazırlamak ve bunların bütünlüğünü sağlamaktadır. Bankacılık sisteminin çalışmaları ile ülkenin finansal istikrarının korunmasını

sağlamaya yönelik faaliyetler sürdürülmektedir. Kağıt paranın dolaşımına bağımlılığın azaltılması amaçlanmaktadır (Karim, 2022, s. 9-10):

3.6.1. Irak Mali Sistemi

Mevcut halde, Irak'ın finans piyasası az gelişmiş ve kötü işleyen bir durumdadır. Bankacılık sektörünün, toplam varlıkların %75'inden fazlasını oluşturan ve çoğu durumda hükümet tarafından düzenlenen finansal sistemin en önemli bileşeni olduğunu söylemek güvenlidir. Piyasalar ve banka dışı finansal kuruluşlar henüz emekleme aşamasındadır ve önemli bir gelişme gerektirmektedir (Alkadhim, 2021, s. 5657).

İstikrarsız bir finansal altyapı kredi almayı zorlaştırmaktadır ve kredi listesi, likidite süreci, yasal süreçler, muhasebe ve denetim yetkinliği, uluslararası standartlara mevzuata uyum ve ulusal yasa ve yönetmeliklere mevzuata uyum gibi her alanda iyileştirilmesi gerekmektedir. Mevcut siyasi iklimi dikkate almak da hayati önem taşımaktadır. Zorlu güvenlik ortamı nedeniyle, fiyat ve limitler koymak gerekir. Karmaşık siyasi ortam, net politika kararları almayı zorlaştırıyor; istikrarsızlık sorunları devam ediyor; ve devlet müdahalesinin etkileri, reformlar kabul edildikten sonra bile hissedilmeye devam etmektedir (Alkadhim, 2021, s. 56-57). Ancak, banka hesaplarının sayısı artmış olabilir ve bu, finansal kapsayıcılığı teşvik etmek için uygulanan çabalara ve elektronik bankacılığın getirilmesine atfedilebilir. Spesifik olarak, tasarruf hesapları yıllar içinde üstel bir büyüme yaşadı ve 2017'den 2021'e kadar %517'lik bir artışla sonuçlandı. 2017 ile 2021 arasında %228 artan cari hesaplar için de benzer iddialar ileri sürülebilir. Mevduat ve şirket hesaplarının sayısı da sürekli bir artışa tanık oluyor. Bu, finansal kapsayıcılık yönünde olumlu bir kaymanın göstergesidir (KAPİTA, 2022).

3.6.2 Bankacılık Sistemi

Irak Bankacılık Sisteminde 77 banka bulunmaktadır. Bu bankalardan 7'si kamu bankası, 24'ü ticari banka, 11'i İslami bankacılık esasına göre faaliyet gösteren Katılım Bankası ve 18'i iç ve dış destekli özel banka öne çıkıyor. Toplam mevduatın

%85'i kamu bankalarında, %15'e yakın kısmı ise özel bankalarda tutulmaktadır. Irak Merkez Bankası'nın talimatları doğrultusunda hareket eden bankacılık sektörü, yayımladığı Finansal İstikrar Raporları'na göre Basel kriterlerinde benimsenen hükümlere uygun hareket etmeye çalışıyor (Aljanabi, 2022, s. 3-4).

Bankaların %60 gibi yüksek bir likidite kullanılabilirliği vardır. Bu likidite varlığı, henüz istikrarlı bir döneme girmemiş olan sektörün güvenli bir şekilde yatırım yapamayacağını göstermektedir. Bankacılık sektörü kârlı olmasına rağmen kârlılığını sermaye piyasaları eliyle yansıtamamaktadır. Hatta Orta Doğu ve Kuzey Afrika'da kredi faiz oranlarıyla güven ortamı içinde olan ülkelerde bankacılık sektörlerinin sağladığı destekler, sermayenin bu alanlara kaymasına neden olmaktadır. Siyasi istikrar sağlandığında yeniden yapılanma sürecinde Irak Bankacılık sektörü için altın çağ başlamış olacak ve reel sektör borçlanması daha güvenli bir şekilde yapılabilecektir (Aljanabi, 2022, s. 3-4).

Ödenmiş Sermaye artışında yıllara göre azalma olmuştur. 2004 yılında ortalama %20 artırılan sermaye, Aralık takvim yılında 6 kez ödenmiş, 2004 yılı sonunda ise %120'ye yükselmiştir. Bankaların ödenmiş sermayeleri 2005 yılı sonuna kadar devam etmiş, 2006 mali yılı başından itibaren artış hızı yavaşlamıştır. 2008 sonundaki %30'luk artışı, 2012 sonundaki %13'lük devreden sermaye artırımında ortalama %3'e yakın artışlar takip etti. 2018 ve 2019 yıllarında bankaların ödenmiş sermayelerindeki yukarı yönlü hareket ihmal edilecek kadar sınırlı kalmıştır (Aljanabi, 2022, s. 3-4).

Irak'ın bankacılık sektörü, küresel bankacılık standartlarına ulaşma niyetiyle o yıldan bu yana istikrarlı bir şekilde büyümektedir. CBI, bankacılık sisteminin rekabet gücünü artırmak ve Arap ve uluslararası kuruluşları çekmek için çeşitli girişimlerde bulunmuştur. Böylelikle, bir dizi Arap ve yabancı bankaya Irak'ta bankacılık faaliyetlerinde bulunmaları için çalışma izni vermiş ve bu sayılarını önemli ölçüde artırmıştır. Diğer Arap bankaları da yerel bankalarda hissedar olmak için harekete geçmiştir. Daha önce de belirtildiği gibi, Irak'ta çok sayıda banka var. Buna karşılık, Suudi Arabistan'da 24, Kuveyt'te 11 ve BAE'de 53 banka bulunmaktadır. Buna rağmen, Irak bankaları 2021'de ulusal GSYİH'nın yalnızca %1,94'üne katkıda

bulundu (KAPITA, 2021). Irak'ın ülke geneline yayılmış 904 banka şubesi bulunmaktadır. Bununla birlikte, bu şubelerin büyük bir kısmı sırasıyla %37,1 ve %9,3 ile Bağdat ve Basra'nın ekonomik merkezlerinde yoğunlaşmıştır. (Alsudany, 2019).

Irak bankaları, hizmetleri uluslararası bankacılık standartlarının altında kaldığı için nispeten yetersiz görülmektedir. Bunun bir nedeni, rejimin altı bankası aracılığıyla bankacılık sistemi üzerinde oligopol kontrolü uyguladığı 2003 öncesi döneme kadar uzanıyor. Bu bankaların her biri farklı bir amaca hizmet ederek ve esas olarak hükümet planlarını uygulamak için kullanıldı. Bu nedenle, tamamen devlet desteğine güvendiler. Irak'ı dünyanın geri kalanından finansal olarak izole eden 1990 yaptırımlarının ardından talep eksikliği bir yana, hizmetleri geliştirmeye yönelik ne rekabet ne de teşvik olduğundan, bu gelişme için hiçbir fırsat bırakmadı (KAPITA, 2021). Bu, bankaların girişimleri finanse etme ve farklı sektörlerle yardım etme konusundaki ekonomik kalkınma rolünü sınırladı. Irak bankaları, asgari sermaye gereksinimi 50 milyon ABD doları olduğundan, komşularına kıyasla düşük sermaye tabanına sahiptir. Ayrıca, bankaların büyük bir kısmı hizmetlerini sunmak için hâlâ yüz yüze ziyaretlere bel bağladığından, mobil ve çevrimiçi bankacılık hizmetlerini daha yeni sunmaya başlamışlardır (Alsudany, 2019).

3.6.3 Devlete Ait Bankalar

Devlete ait Rafidain Bank ve Rashid Bank ve Irak Ticaret Bankası'nın (TBI) yanı sıra, Ziraat Bankası ve Sanayi Bankası ve Emlak Bankası ve yine bir devlet fonu olan Nahrain İslam Bankası gibi birçok ihtisas bankası yer almaktadır. Konut kredilerinin dışında, işletme ve finansman kapasitesi görece sınırlı olan ve kredilerinde nihai faiz oranı olmaması nedeniyle Merkez Bankası'nın denetiminde olmayan Konut Fonu bulunmaktadır. Devlet bankaları, Irak bankacılık sisteminin net mevduatlarının ve net varlıklarının yaklaşık %94'üne sahiptir.

3.6.4 Özel bankalar

Ticari bankalar ana finansman mekanizmasıdır ve herhangi bir ekonomide bankacılık ve finans uygulayan bankacılık sistemi yapılarının en önemli parçasıdır. Herhangi bir ülkenin mali ve mali aygıtının etkinliği için en önemli kriter, bu bankaların tüm sınıflarda etkin performans göstermeleri ve bunları yönetme ve görevlerini yerine getirme yöntemleridir. Irak bankacılık sistemi 70 ticari banka içermektedir. Özel bankalar, yabancı bankaların bazı şubeleri ve bunların yanı sıra özel ulusal sermayeli bir banka grubudur. Irak sektörü üzerinde Irak dinarı karşılığı döviz ticareti alanında faaliyet gösteren yaklaşık 2.000 döviz şirketi faaliyet göstermektedir. Irak ekonomisine ve Irak ekonomisinden fon hareketi alanında çalışan ve Merkez Bankası'nın bir miktar denetimi altında çalışan ve küçük bir oran sağlayan para hizmetleri sunan firmaları bulunmaktadır.

3.6.5 Bankacılık Sistemindeki Zorluklar

Muhasebe ve denetim uygulamaları gevşek olduğu için bankacılık gözetiminin iyileştirilmesi gerekmektedir. Bankaların çoğu iyi sermayelendirilmiş olma eğilimindedir ve iyileştirilmiş bankacılık düzenlemesi ve oyun sahasının dengelenmesiyle, özel bankalar genişlemeye devam edebilmeli ve petrol dışı genişlemenin daha güçlü olması için mali destek sağlamalıdır. Asgari sermaye oranlarında beklenen kademeli iyileşme, özel bankaların yeniden yapılandırılmasına yardımcı olacak ve onları daha da güçlendirecektir (Alkadhim, 2021, s. 59-60).

Şu anda, finansal sistem büyük bir makro ihtiyati tehlike oluşturmuyor gibi görünmektedir. Küçük, likit ve sağlam ihtiyati ölçütlere sahip özel bankalar iyi bir seçimdir. Sümer Bankası ve Ashur Uluslararası Yatırım Bankası çaresizce paraya ihtiyaç duyarken, özel mevduatların yüzde 97'sini oluşturan döviz, CBI mevduatları ve yabancı rezervlerle hâlâ son derece likit durumdadır. Tüm kamu bankalarının sermaye seviyelerinin Haziran 2013'e kadar mevcut asgari seviyeye getirilmesi, GSYİH'nın yüzde 1,4'ü oranında bir sermaye akışını gerektirecektir (Alkadhim, 2021, s. 59-60).

4. BÖLÜM

4.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada, Irak'ta 2015-2021 yılları arasında faaliyet gösteren 14 bankanın aktif ve özsermaye karlılıkları üzerinde finansal oranların etkisinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Bu kapsamda bağımlı değişken olarak aktif ve özsermaye karlılığı, bağımsız değişkenler olarak da toplam aktiflerin logaritması, borç toplamı/aktif toplam, kredi ve alacaklar/aktif toplam, diğer faaliyet giderleri/aktif toplam, sermaye yeterlilik oranı, toplam mevduat/toplam aktif, faiz gelirleri/faiz giderleri, takipteki krediler/toplam krediler ve likit aktifler/toplam aktif oranları kullanılmıştır. Bu sayede, Irak bankalarının karlılıklarına etki eden faktörlerin panel veri analiziyle ortaya konulması amaçlanmıştır.

4.2. Araştırmanın Önemi

Bankacılık sektörü ülkede önemli bir role sahip olan, ekonomik anlamda hem bireylerin, hem de ülke içerisindeki şirketlerin kredi yoluyla finansal açıdan desteklenmesini sağlayan önemli bir işleve sahiptir. Bankacılık sektörünün bu önemi ve rolüne bağlı olarak, bankaların karlılığını etkileyecek olan tüm çalışmalar, ekonomik sistemin gelişimini arttırması bakımından önemlidir.

Araştırmanın bir diğer önemi ise önce savaş, sonra da pandemi nedeniyle çok ciddi sorunlar yaşayan Irak bankaları üzerinden bu incelemenin ve analizin yapılmış olmasıdır. Analizlerde elde edilen bulgular, literatürde Türkiye ve dünyada yapılan diğer çalışmalar ile kıyaslanmıştır. Bu sayede, savaş ve pandemi etkisindeki bir ülkedeki banka karlılıklarına etki eden faktörlerin, diğer ülkelerle kıyaslanması ve savaş sonrasının etkisinin incelenmesi sağlanmaktadır. Bu bakımdan da araştırma önemlidir.

Araştırmanın bir diğer önemi de, Irak'ta savaş sonrasında bu kapsamda yapılan bir çalışma olmasıdır. Bu bakımdan da araştırma, alan öncü çalışmalar arasına girmekte ve önem arz etmektedir.

4.3. Analiz İçin Oluşturulan Hipotezler

Araştırmada bankaların aktif ve özsermaye karlılıklarını incelemek için iki hipotez oluşturulmuştur. Bu iki hipotezle, Irak Bankalarının 2015-2021 yılları arasındaki finansal oranların bankaların karlılıklarını nasıl etkilediğinin ortaya konulması amaçlanmıştır.

Bankacılık karlılıkları ile finansal oranlar arasındaki ilişki üzerine yapılan çalışmalarda, temel likidite ve finansal oranlar ile aktif karlılık arasında anlamlı ilişki olduğunu ortaya koyan çalışmalar mevcuttur. Aydın (2019) takibe düşen krediler, faaliyet giderleri, banka büyüklük, sermaye, faiz dışı gelirler ve büyüme oranlarının aktif karlılığını etkilediğini ortaya koymuştur. Işık (2017), bir bankanın içsel değişkenleri ve finansal oranlarının, aktif karlılığı etkilediğini rapor etmiştir. Gülhan ve Uzunlar (2011) bankaların likidite, sermaye yeterliliği, takipteki krediler, faaliyet giderleri ve büyüklüklerinin, aktif karlılıklarını etkilediğini rapor etmişlerdir. Arslan ve Yapraklı (2008) banka kredilerinin banka karlılıklarını etkilediğini rapor etmişlerdir. Tüm bu literatür bulgularına dayanarak, araştırmada aktif karlılığı için aşağıdaki hipotez kurulmuştur:

H1: Bankacılık sektöründe aktif karlılığı (ROA) ile finansal oranlar arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki vardır.

Bankaların aktif karlılığına benzer şekilde, literatürde banka özsermaye karlılığını da inceleyen çalışmalar mevcuttur. Aydın (2019) takibe düşen krediler, faaliyet giderleri, banka büyüklük, sermaye, faiz dışı gelirler ve büyüme oranlarının özsermaye karlılığı etkilediğini ortaya koymuştur. Işık (2017), bir bankanın içsel değişkenleri ve finansal oranlarının, özsermaye karlılığını etkilediğini rapor etmiştir. Gülhan ve Uzunlar (2011) bankaların likidite, sermaye yeterliliği, takipteki krediler, faaliyet giderleri ve büyüklüklerinin, bankaların özsermaye karlılıklarını etkilediğini rapor etmişlerdir. Arslan ve Yapraklı (2008) banka kredilerinin banka karlılıklarını etkilediğini rapor etmişlerdir. Tüm bu literatür bulgularına dayanarak, araştırmada özsermaye karlılığı için aşağıdaki hipotez kurulmuştur:

H2: Bankacılık sektöründe özsermaye karlılığı (ROE) ile finansal oranlar arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki vardır.

4.4. Araştırmanın Yöntemi ve Kapsamı

Araştırmanın yöntemi panel veri regresyon analizi olup analizlerde Irak'ta faaliyet gösteren 14 bankanın 2015-2021 yılları arasındaki aktif karlılığı, özsermaye karlılığı ve finansal oranları veri olarak kullanılmıştır. Çalışma kapsamında incelenen bankalar aşağıdaki gibidir.

Tablo 4.1: Araştırmaya katılan Irak Bankaları

1	Irak Yatırım Bankası
2	Birleşik Yatırım Bankası
3	Babil Bankası
4	Yatırım ve Finansman Ekonomi Bankası
5	Sümer Ticaret Bankası
6	Khaleej Ticaret Bankası
7	Musul Kalkınma ve Yatırım Bankası
8	Irak Birliği Bankası
9	Ashur Uluslararası Yatırım Bankası
10	Mansur Yatırım Bankası
11	Abur Al irak Bankası
12	Irak Ticaret Bankası
13	Irak Orta Doğu Yatırım Bankası
14	Bağdat Bankası

4.5. Veri Seti

Araştırmada, Irak'ta faaliyet gösteren 14 bankanın 2015-2021 yılları arasındaki aktif karlılığı (ROA), özsermaye karlılığı (ROE) ve belli başlı finansal oranları kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan verilere ait bilgiler Tablo 4.2'de verilmiştir.

Tablo 4. 2: Araştırma değişkenleri ve veri seti

Seri	Değişkenler
ROA	Aktif Karlılığı
ROE	Özkaynak karlılığı
LogTA	Toplam Aktiflerin logaritması

BA	Borç toplamı/aktif toplam
KAAT	Kredi ve alacaklar/aktif toplam
DFAT	Diğer faaliyet giderleri/aktif toplam
SYO	Sermaye yeterlilik oranı
TMTA	Toplam mevduat/toplam aktif
FGEFGI	Faiz gelirleri/faiz giderleri
TAKRTOKR	Takipteki krediler/toplam krediler
LATA	Likit aktifler/toplam aktif

4.6. Literatür Taraması

Bu çalışmanın amacı ile ilişkili literatürde yer bulan çalışmalar özet bir şekilde Tablo 4.3'te verilmiştir.

Tablo 4.3: Bankaların karlılıklarına yönelik yapılan literatür çalışmaları

Yıl	Yazarı	Çalışmalar ve Bulguları
2019	Aydın	Çalışmasında Türkiye’de yer alan bankaların 2005-2015 dönemi arasındaki finansal verilerini panel veri analizi ile inceleyerek banka karlılığını etkileyen faktörleri belirlemiştir. Takibe düşmüş olan krediler, faaliyetlerin giderleri, banka büyüklükleri, bankaların sermayeleri, faiz dışı gelirleri ve ekonomik büyüme değişkenlerinin aktif karlılığı anlamlı derecede etkilediğini tespit etmiştir.
2007	Güngör	Çalışmasında Türkiye’de yer alan 29 bankanın 1990-2005 dönemi arasındaki finansal verilerini panel veri analizi ile incelemiş olup banka karlılığı üzerinde mikro ve makro ekonomik verilerin etkisinin bulunduğunu, faaliyet giderleri değişkeni dışında diğer bütün değişkenlerin banka karlılığına benzer şekilde etki ettiğini tespit etmiştir.
2014	Dietrich ve Wanzenried	Çalışmalarında Düşük, Orta ve Yüksek Gelir Düzeyine sahip 118 ülkedeki 10.165 ticari bankanın 1998 ve 2012 yılları arasındaki finansal verilerini iki aşamalı genelleştirilmiş

		momentler yöntemi ile analiz etmiştir. Araştırmada gelir düzeyinin banka karlılığının belirleyicileri üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu tespit etmişlerdir.
2017	Dizgil	Çalışmasında Türkiye’de yer alan 10 büyük bankanın 2019 ve 2017 dönemleri arasındaki finansal verilerini panel veri analiz ile incelemiş bağımsız değişkenler olarak faaliyet gideri oranı, likit aktif/toplam aktif oranı, sermaye oranı, finansal varlıklar/toplam aktif oranı ve sermaye yeterlilik rasyosunu almış, özkaynak karlılığı ile faaliyet gideri oranı, likit aktif, toplam aktif ve sermaye yeterlilik rasyosu arasında anlamlı ilişki tespit etmiştir.
2017	Küçükbay	Çalışmasında Türkiye’deki ve Avrupa Birliğindeki bankaların 2009-2013 yılları arasındaki finansal verilerini baz alarak banka karlılığına etki eden faktörleri paneli veri analizi ile incelemiş, banka büyüklüklerini, sermaye oranlarını, mevduat oranlarını, kredi kayıp karşılığı oranlarını bağımsız değişken olarak almış, Türkiye’de yer alan bankaların aktif karlılığını sermaye oranının ve banka büyüklüğünün etkilediğini, Avrupa Bankalarında ise kredi oranı, sermaye oranı, mevduat oranı ve banka büyüklüklerinin etkilediğini tespit etmiştir.
2020	Kırcı Çevik ve Boran	Çalışmalarında Türkiye’deki 23 bankanın 2005-2016 yılları arasına ilişkin finansal verilerini kullanarak karlılıklarına etki eden faktörleri Camels modelini kullanarak ölçümlemişler. Modelde değişken olarak sermaye yeterliliğini, aktif kalitesi oranını, kazanç kabiliyet oranını, likidite oranını, yönetim kalitesi oranını ve piyasa risklerine duyarlılık oranını kullanmışlardır. Sermaye yapısı güçlü olan bankaların sermaye karlılıklarının da yüksek olduğunu belirlemişlerdir.
2021	Yaman	Çalışmasında Türkiye’deki 20 bankanın 2009 ve 2018 yılları arasındaki finansal verilerini panel veri analizi ile incelemiş sermaye yeterliliği, mevduat kalemleri, finansal varlıklar, kredi yatırımları kısa vadeli borçları ödeyebilme ve giderleri

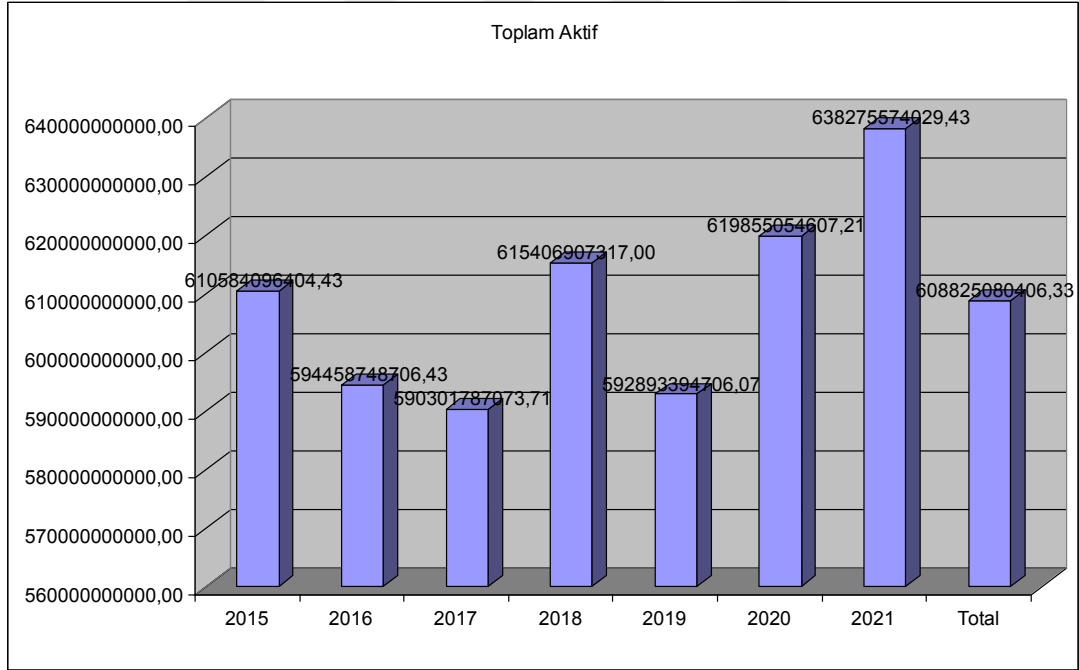
		gelirlere dönüştürme faktörlerinin karlılık üzerinde olumlu etki, alınan krediler, likit aktifler ve çalışan harcamalarının negatif etki yaptığını tespit etmiştir.
--	--	---

4.7. Bulgular

4.7.1. Irak Bankalarıyla İlgili Temel Bilanço Göstergeleri ve Likidite Oranları

Araştırmanın bu bölümünde Irak bankalarının temel bilanço göstergelerinin 2015-2021 yılları arasındaki değerlerinin zaman içerisindeki değişimleri ve tüm bankaların yıllık ortalamaları incelenmiştir. İlk olarak Irak bankalarının aktif büyüklüklerinin 2015 ile 2021 yılları arasındaki değerleri ve değişimi Şekil 4.1’de verilmiştir.

Şekil 4.1: Irak bankalarının aktif büyüklükleri (2015 ile 2021)

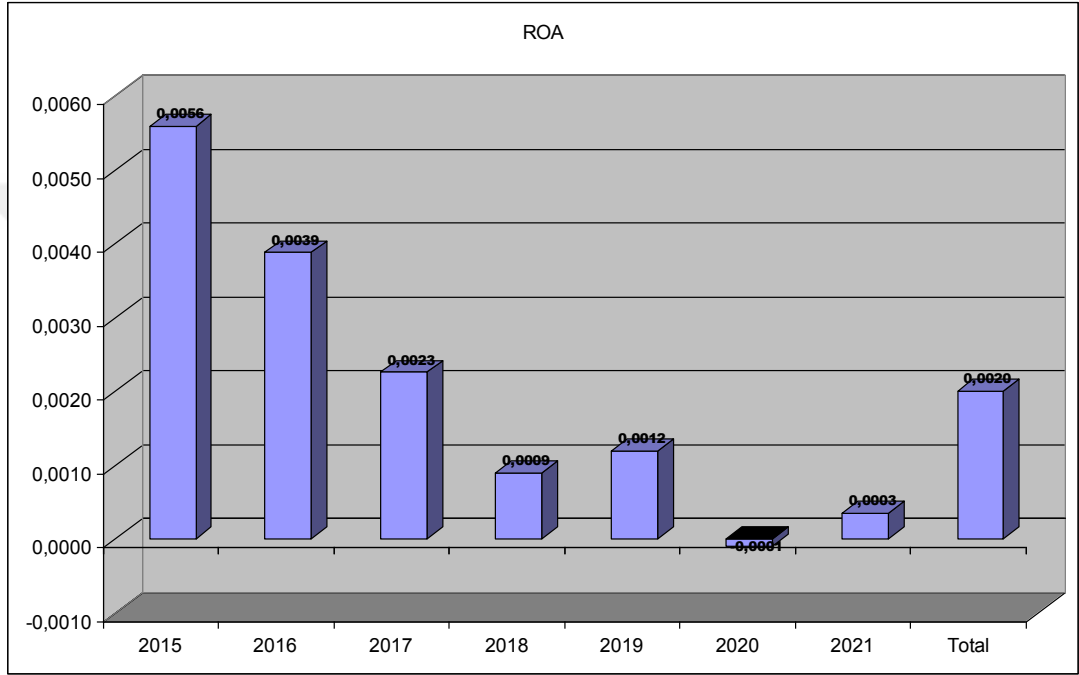


Şekil 4.1’de görüldüğü gibi, Irak bankalarının aktif toplamalarının değeri 2016 ve 2017 yıllarında düşüş gösterse de, 2018 yılında yeniden artmıştır. 2019 yılında düşüşün ardından iki yıl yükseliş gözlemlenmiş, 2021 yılında en yüksek düzeyine ulaşmıştır. Tüm zaman ortalamasına göre kıyaslandığında; 2015, 2018, 2020 ve 2021 yıllarında tüm zaman dilimi ortalamasının üzerinde seyrederken, diğer yıllarda ise

zaman serisinin ortalama değerinin altında değerler almıştır. Genel olarak bankaların toplam aktiflerinin dalgalı bir seyir izlediği görölmektedir.

Irak bankalarının 2015-2021 yılları arasında aktif karlılığının zaman içerisindeki değişimi Şekil 4.2’de verilmiştir.

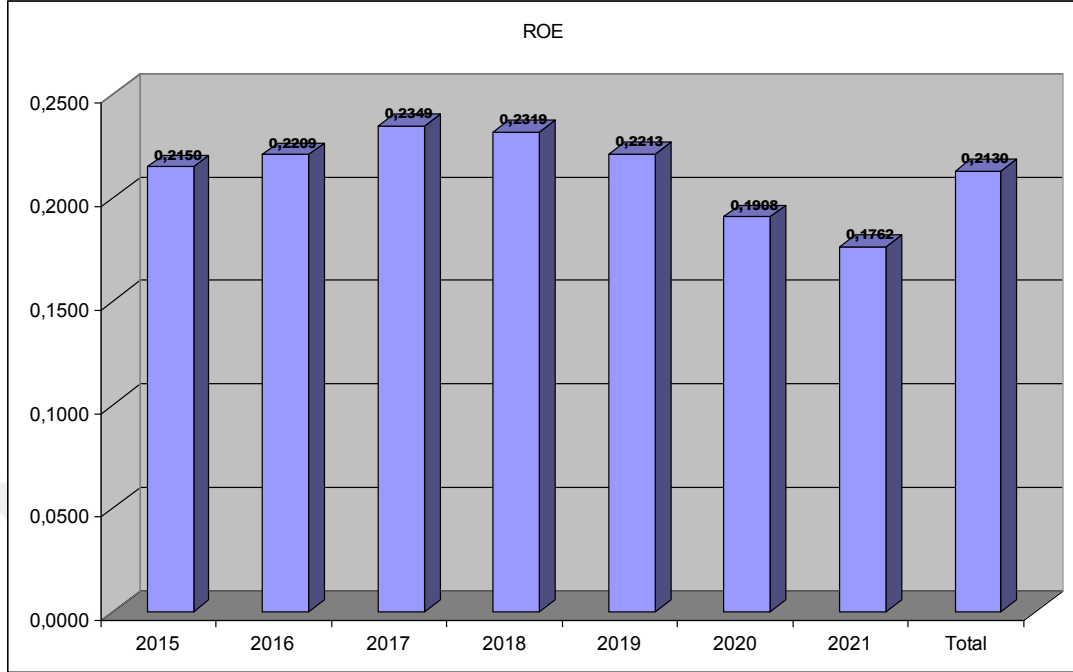
Şekil 4.2: Irak bankalarının 2015-2021 yılları arasında aktif karlılığının zaman içerisindeki değişimi



Şekil 4.2’ye göre Irak bankalarının aktif karlılık oranları 2015 yılında en yüksek düzeydeyken, 2020 yılına kadar düzenli bir azalış trendine girmiştir. Her ne kadar 2021 yılında yeniden bir yükseliş gözlemlense de, 2018 yılından itibaren aktif karlılık değeri ortalamanın altında seyretmiştir.

Irak bankalarının 2015-2021 yılları arasında özsermaye karlılığının zaman içerisindeki değişimi Şekil 4.3’te verilmiştir.

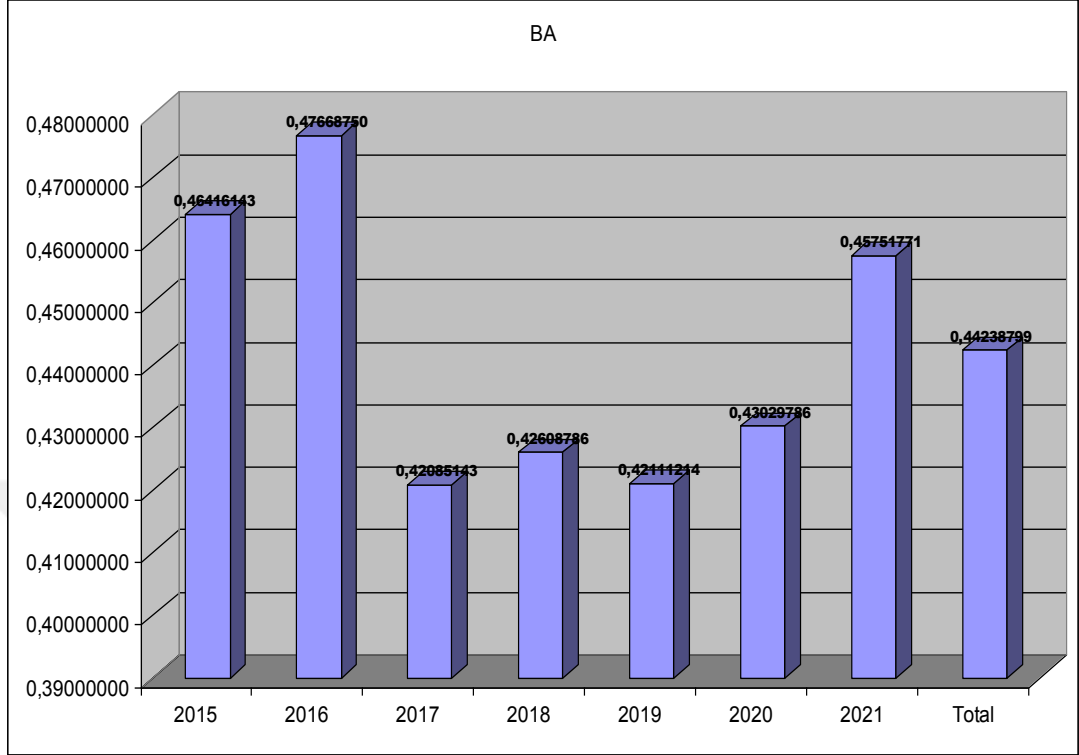
Şekil 4.3: Irak bankalarının 2015-2021 yılları arasında özsermaye karlılığının zaman içerisindeki değişimi



Özsermaye karlılığında ise durum aktif karlılığından farklı olarak daha stabil bir seyir içerisindedir. Aslında bankaların aktif karlılıkları her ne kadar incelenen zaman dilimi içerisinde azalma eğiliminde olsa da, negatif değerlere inmemiştir. Diğer bir ifadeyle, bankalar ilgili zaman diliminde karlılık göstermeye devam etmelerine rağmen zamanla bu kar marjı azalış göstermiştir.

Irak bankalarının 2015-2021 yılları arasında borç toplamının aktif toplamına oranının zaman içerisindeki değişimi Şekil 4.4'te verilmiştir.

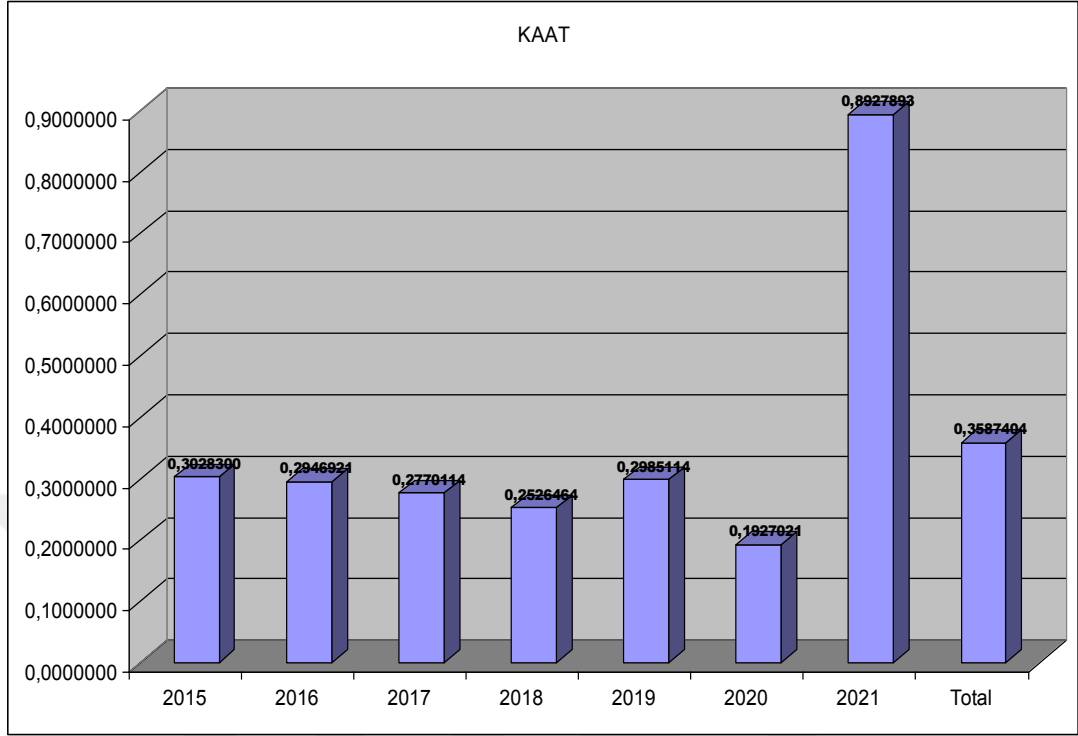
Şekil 4.4: Irak bankalarının 2015-2021 yılları arasında borç toplamının aktif toplamına oranının zaman içerisindeki değişimi



Borç toplamının aktif toplamına oranındaki değişim, dalgalı bir seyir izlemektedir. 2015, 2016 ve 2021 yıllarında ortalamanın üzerinde bir borç toplamı/aktif toplamı söz konusuyken; diğer yıllarda ise ortalamanın altında borç toplamı/aktif toplamı söz konusudur. Bu durum, Irak Bankalarının borçlanma konusunda temkinli ve güvende olacakları bir pozisyon aldıklarını göstermektedir. 2016, 2018, 2020 ve 2021 yıllarında bir önceki yıla göre artış eğilimi söz konusudur.

Irak bankalarının 2015-2021 yılları arasında kredi ve alacaklarının aktif toplamına oranının zaman içerisindeki değişimi Şekil 4.5'te verilmiştir.

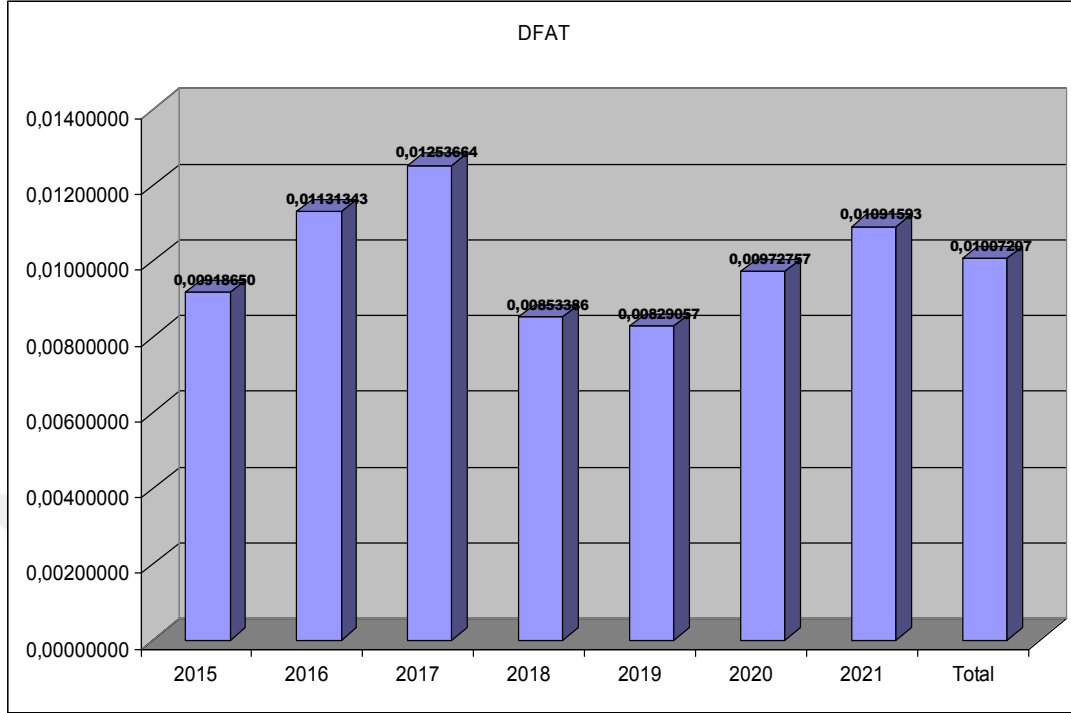
Şekil 4.5: Irak bankalarının 2015-2021 yılları arasında kredi ve alacaklarının aktif toplamına oranının zaman içerisindeki değişimi



Şekil 4.5'te görüleceği gibi, 2015 yılından 2018 yılına kadar kredi ve alacaklar/aktif toplam oranı düşüş eğilimindeyken, 2019 yılında tekrar yükselmiştir. Ancak 2020 yılında yeniden düşüş gösteren kredi ve alacaklar/aktif toplam oranı, 2021 yılında ciddi bir artış göstermiştir. 2020 yılında yaşanan küresel pandeminin en fazla etki gösterdiği alanlardan birisi olan Ortadoğu ve Irak için 2021 yeniden yükseliş yılı olmuştur.

Irak bankalarının 2015-2021 yılları arasında diğer faaliyet giderlerinin aktif toplamına oranının zaman içerisindeki değişimi Şekil 4.6'da verilmiştir.

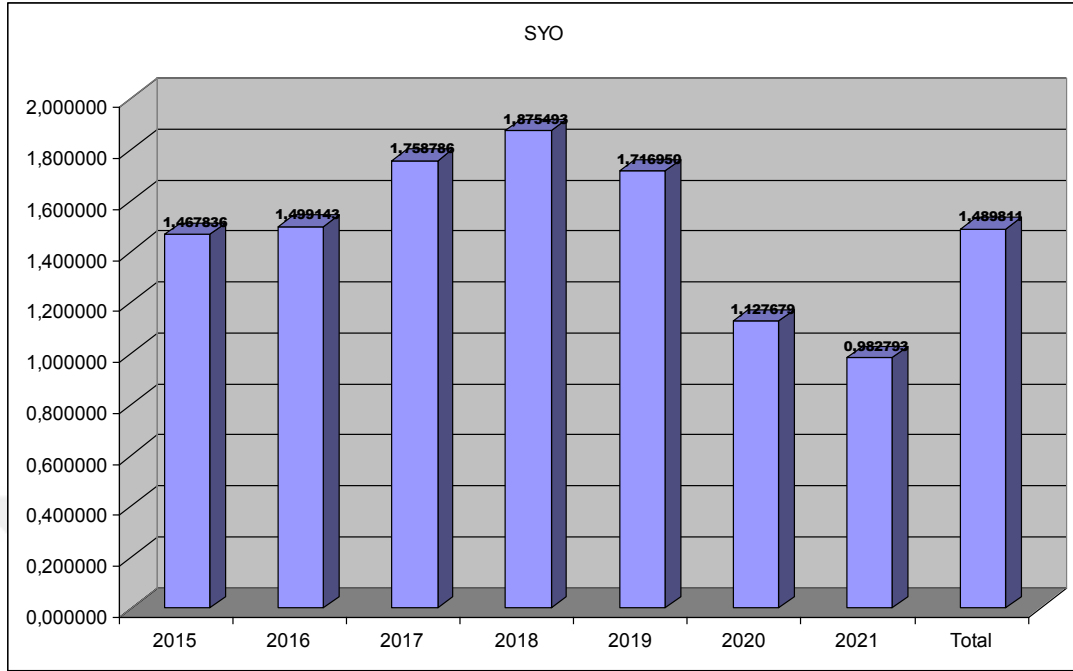
Şekil 4.6: Irak bankalarının 2015-2021 yılları arasında diğer faaliyet giderlerinin aktif toplamına oranının zaman içerisindeki değişimi



Şekil 4.6’da görüleceği gibi, diğer faaliyet giderlerinin aktif toplamına oranı 2015 yılından itibaren tüm zaman serisi içerisinde durağan bir seyir izlemiştir. Artış trendleri 2016, 2017, 2020 ve 2021 olsa da, bu artışlar anlamlı seviyede yüksek değildir. 2015, 2018, 2019 ve 2020 yıllarında diğer faaliyet giderlerinin aktif toplamına oranı tüm zaman serisinin ortalamasının altındadır. 2016, 2017 ve 2021 yıllarında ise diğer faaliyet giderlerinin aktif toplamına oranı tüm zaman serisinin ortalamasının üzerindedir.

Irak bankalarının 2015-2021 yılları arasında sermaye yeterlilik oranının zaman içerisindeki değişimi Şekil 4.7’de verilmiştir.

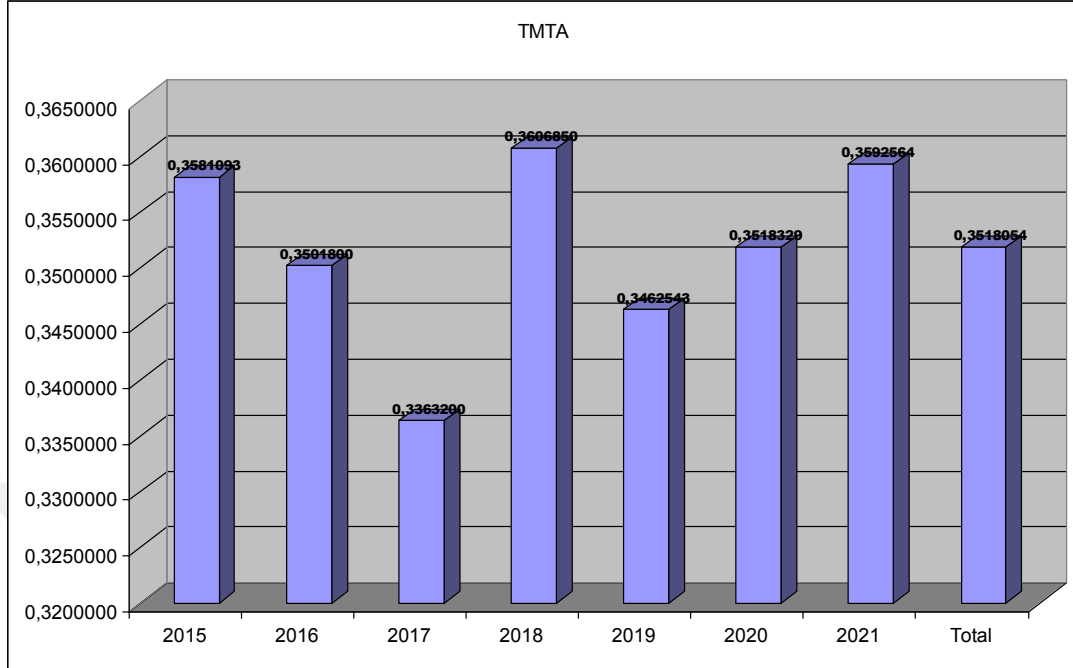
Şekil 4.7: Irak bankalarının 2015-2021 yılları arasında sermaye yeterlilik oranının zaman içerisindeki değişimi



Irak bankalarının 2015 yılından itibaren 2018 yılına kadar sermaye yeterlilik oranları artış gösterse de, 2019 yılından itibaren düşüş eğilimine girmiştir. Ancak ilgili zaman serisi içerisinde 2020 ve 2021 yılları dışındaki tüm yıllarda sermaye yeterlilik oranı, araştırma zaman serisinin (2015-2021) ortalamasının altındadır. Diğer yıllarda Irak bankalarının sermaye yeterlilik oranları ortalamasının üzerinde seyretmiştir.

Irak bankalarının 2015-2021 yılları arasında toplam mevduatın toplam aktife oranının zaman içerisindeki değişimi Şekil 4.8’de verilmiştir.

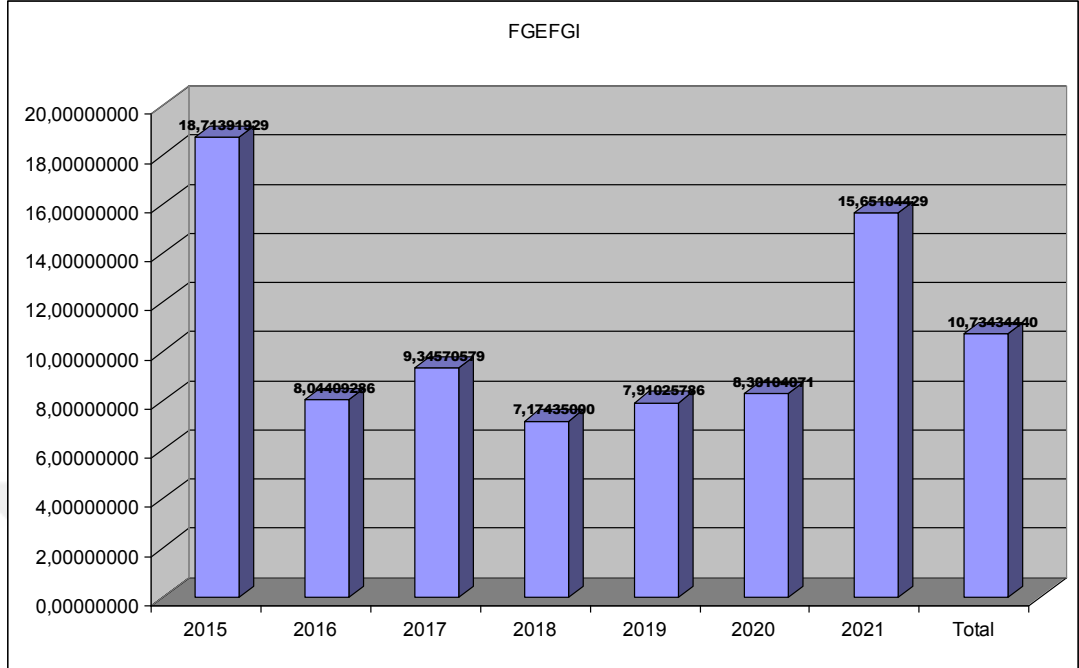
Şekil 4.8: Irak bankalarının 2015-2021 yılları arasında toplam mevduatın toplam aktife oranının zaman içerisindeki değişimi



Şekil 4.8’de görüldüğü gibi, 2015 yılından 2017 yılına kadar Irak bankalarında toplam mevduatın toplam aktife oranı azalış trendindedir. 2018 yılında ciddi ve sert bir artış gözlemlenmiş, ardından 2019 yılında düşüş gözlemlenmiştir. 2019 yılından itibaren, toplam mevduatın toplam aktife oranı artış trendine girmiştir. Ancak 2021 yılında geldiği değer, 2015 yılının üzerindedir. 2016, 2017 ve 2019 yıllarındaki toplam mevduatın toplam aktife oranı değeri ilgili zaman serisi ortalamasının altındadır. Diğer yıllarda ise toplam mevduatın toplam aktife oranı ortalama değeri ilgili zaman serisi ortalamasının üzerindedir.

Irak bankalarının 2015-2021 yılları arasında faiz gelirlerinin faiz giderlerine oranının zaman içerisindeki değişimi Şekil 4.9’da verilmiştir.

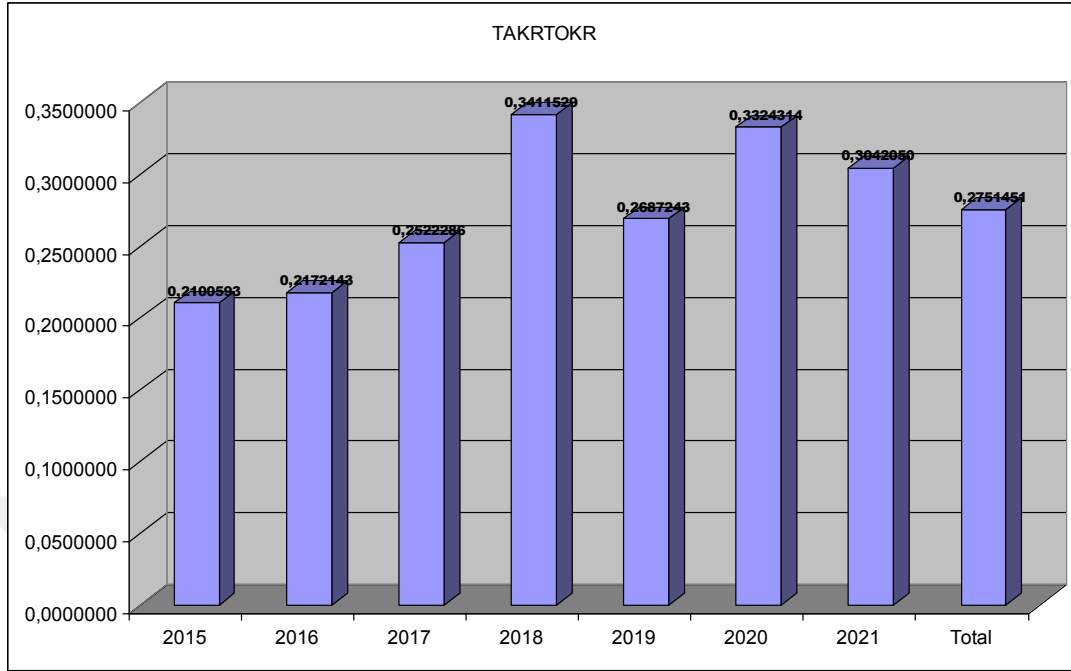
Şekil 4.9: Irak bankalarının 2015-2021 yılları arasında faiz gelirlerinin faiz giderlerine oranının zaman içerisindeki değişimi



Faiz gelirlerinin faiz giderlerine oranı incelendiğinde, en yüksek değerin 2015 yılında olduğu ve bunu 2021 yılının izlediği görülmektedir. Bunun dışındaki yıllarda küçük değişimler olsa da, değerler birbirine yakındır. Genel olarak tüm zaman dilimlerinde faiz gelirlerinin faiz giderlerine oranı birin üzerinde olup, faiz gelirlerinin tüm zaman dilimi içerisinde daha yüksek değerlerde olduğu görülmektedir. 2016 yılında 2015 yılına göre ciddi bir düşüş görülmüş, 2017 yılında yeniden bir artış olsa da, 2018 yılında yeniden düşüş gözlemlenmiştir.

Irak bankalarının 2015-2021 yılları arasında takipteki kredilerin toplam kredilere oranının zaman içerisindeki değişimi Şekil 4.10'da verilmiştir.

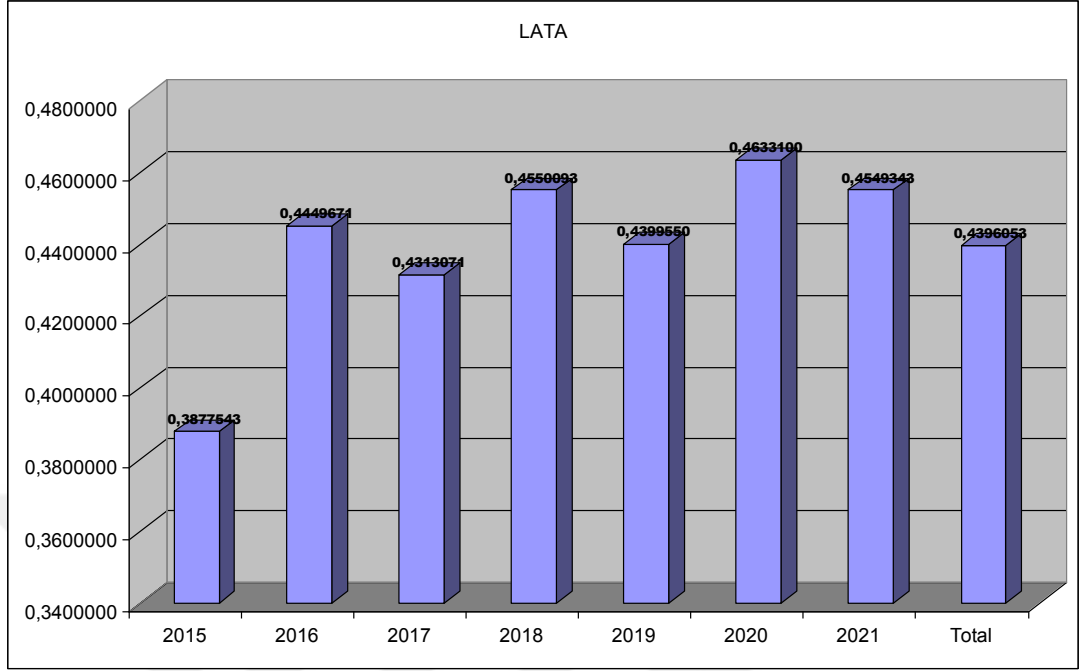
Şekil 4.10: Irak bankalarının 2015-2021 yılları arasında takipteki kredilerin toplam kredilere oranının zaman içerisindeki değişimi



Şekil 4.10’da da görüleceği üzere, takipteki kredilerin toplam kredilere oranı tüm zamanlarda 0.50 düzeyinin altındadır. Bu durum, toplam kredilerde takip değerinin %34 sınırının üzerine çıkmadığını göstermektedir. 2015 yılından 2018 yılına kadar takipteki kredilerin toplam krediler içerisindeki oranı artsa da, 2019 yılında düşüş, 2020 yılında yükseliş ve 2021 yılında ise tekrar düşüş gözlemlenmiştir.

Irak bankalarının 2015-2021 yılları arasında likit aktiflerin toplam aktiflere oranının zaman içerisindeki değişimi Şekil 4.11’de verilmiştir.

Şekil 4.11: Irak bankalarının 2015-2021 yılları arasında likit aktiflerin toplam aktiflere oranının zaman içerisindeki değişimi



Şekil 4.11'e göre likit aktiflerin toplam aktiflere oranı %50'nin altında olup, en yüksek değerine 2020 yılında ulaşmıştır. 2015 yılında likit aktiflerin toplam aktiflere oranı düşükken, sonraki yıllarda genel olarak bankaların aktifleri içerisinde likit aktiflerin oranını arttırdıkları görülmektedir.

4.7.2. Irak Bankaları ile İlgili Temel İstatistikî Veriler

Irak Bankalarının aktif ve özsermaye karlılıkları ile finansal oranlarına yönelik değişkenlerin tanımlayıcı istatistikleri Tablo 4.4'te verilmiştir.

Tablo 4.4: Irak Bankalarının aktif ve özsermaye karlılıkları ile finansal oranlarına yönelik değişkenlerin tanımlayıcı istatistikleri

Seri	Gözlem	Ortalama	Standart Sapma
ROA	98	0,0020	0,0072
ROE	98	0,2130	0,2773
LogTA	98	11,7452	0,1744
BA	98	0,4424	0,2242
KAAT	98	0,3587	0,9713

DFAT	98	0,0101	0,0052
SYO	98	1,4898	1,3685
TMTA	98	0,3518	0,1989
FGEFGI	98	10,7343	28,8778
TAKRTOKR	98	0,2751	0,3256
LATA	98	0,4396	0,2773

Bağımsız değişkenlerden toplam aktiflerin logaritması 11,51 ile 12,19 arasında değişmekte olup 11,74 ortalama sahiptir. Toplam borçların toplam aktiflere oranı parametresinin ortalama değeri 0,44 ve değişim aralığı 0,0005 ile 1,02 arasındadır. Kredi ve alacakların toplam aktiflere oranı serisinin ortalama değeri 0,3587 olup, 0,0120 ile 9,6691 arasında değişmektedir. Diğer faaliyet giderlerinin toplam aktiflere oranı serisinin ortalaması 0,0101 olup, 0,0016 ile 0,0271 arasında değişmektedir. Sermaye yeterlilik oranı ortalama 1,4898 değere ve 0,1730 ile 7,2880 arasında değişim aralığına sahiptir. Toplam mevduatın toplam aktife oranı serisinin ortalaması 0,3518 ve değişim aralığı 0,0156 ile 0,9698 arasındadır. Faiz gelirlerinin faiz giderlerine oranı 10,7343 ortalama ve 0,0148 ile 221,6971 değişim aralığına sahiptir. Takipteki kredilerin toplam kredilere oranı ortalama 0,2571 olup, 0,0011 ile 1,3540 değişim aralığına sahiptir. Likit aktiflerin toplam aktiflere oranı ortalama 0,4396 değere sahip olup, 0,0081 ile 1,2812 arasında değişim aralığına sahiptir.

Bağımlı değişkenlerden ROA 0,020 ortalama değere sahip olup standart sapması 0,0072 ve en yüksek değeri 0,03 olarak bulunmuştur. Bağımlı değişkenlerden ROE ise 0,0002 ile 0,8178 arasında değere sahip olup, ortalaması 0,2130 ve standart sapması 0,2773 değere sahiptir.

Model içindeki parametrelerin arasındaki hata bağımsızlıkları için yapılan Durbin-Watson testi sonuçları Tablo 4.5’de verilmiştir.

Tablo 4.5: Model içerisindeki parametreler arasında hataların bağımsızlığı için yapılan Durbin-Watson test sonucu

Model	Düzeltilmiş R	Durbin- Watson Testi
1. ROA	,039	1,29
2. ROE	,339	,525

Bir regresyon modelindeki seriler arasında mevcut olan hatalar bağımsız olmalıdır ve bunun tespiti için Durbin Watson testi yapılmaktadır. Bu test sonucunda hesaplanan test değeri 1,0 ile 2,5 arasında olmalıdır. Bu durumda değişkenlere ilişkin hata terimleri arasındaki ilişkinin anlamsız olduğu görülmektedir (Kır ve Talebi, 2013, s. 61). ROA için hesaplanan 1,29 değeri bu aralık içerisinde olduğundan, hataların bağımsız olduğu saptanmıştır. Ancak ROE için hesaplanan değer bu aralığın dışında olup, hata terimleri arasında bağımlılık vardır. Bu nedenle, ROE için otoregresyon alternatif model kullanılmıştır (Albayrak, 2014).

Araştırmadaki serilere yönelik Varyans Arttırıcı Faktör (VIF) analiz sonuçları Tablo 4.6’da verilmiştir.

Tablo 4.6: Araştırmadaki serilere yönelik Varyans Arttırıcı Faktör (VIF) analiz sonuçları

	R ²	VIF
ROA	25,652	0,86
ROE	16,118	0,74
LogTA	15,234	0,92
BA	9,872	0,81
KAAT	9,787	0,75
DFAT	7,111	0,53
SYO	5,638	0,76
TMTA	4,181	0,88
FGEFGI	3,286	0,62
TAKRTOKR	2,507	0,77
LATA	0,615	0,80

VIF değerlerinin analiz sonuçlarına göre tüm değerler 10'un altında olup, araştırma serileri arasında çoklu bağlantı probleminin olmadığına karar verilmiştir (Büyükuysal ve Öz, 2016, s. 111).

Panel birim kök testi için Pesaran CADF testi kullanılmıştır. Test sonuçları Tablo 4.7'de verilmiştir.

Tablo 4.7: Araştırma serileri için panel birim kök testi sonuçları

	t-bar	CV10	CV5	CV1	Z	p
ROA	-4.588	-2.760	-2.920	-3.210	-5.574	0.000*
ROE	-3.821	-2.760	-2.920	-3.210	-3.744	0.000*
LogTA	-1.902	-2.760	-2.920	-3.210	0.828	0.796
BA	-2.409	-2.760	-2.920	-3.210	-0.380	0.352
KAAT	-4.249	-2.760	-2.920	-3.210	-4.766	0.000*
DFAT	-1.340	-2.760	-2.920	-3.210	2.169	0.985
SYO	-1.580	-2.760	-2.920	-3.210	1.597	0.945
TMTA	-1.270	-2.760	-2.920	-3.210	2.335	0.990
FGEFGI	-4.414	-2.760	-2.920	-3.210	-5.157	0.000*
TAKRTOKR	-2.716	-2.760	-2.920	-3.210	-1.112	0.133
LATA	-2.298	-2.760	-2.920	-3.210	-0.114	0.454

*%10 düzeyinde birim kök içermektedir

ROA, ROE, KAAT ve FGEFGI birim kök içerdiği için, serilerin birinci farkı alınarak modele dahil edilmiştir.

Tablo 4.8: Değişkenler arası korelasyon tablosu

	ROE	LogTA	BA	KAAT	DFAT	SYO	TMTA	FGEFGI	TAKRTOKR	LATA
ROE	1.000									
LogTA	-0.0716	1.000								
BA	-0.0280	0.7552	1.000							
KAAT	0.3331	-0.0705	-0.0305	1.000						
DFAT	0.0614	-0.0425	0.0313	-0.1827	1.000					
SYO	-0.2570	-0.2674	-0.2290	-0.4979	0.0989	1.000				
TMTA	-0.0315	0.8809	0.6611	-0.2236	-0.0218	-0.0893	1.000			
FGEFGI	0.0868	0.0943	0.1031	-0.4096	0.2103	0.4065	0.1384	1.000		
TAKRTOKR	0.0638	-0.0607	0.0479	-0.3601	0.1387	0.2523	-0.1019	0.3055	1.000	
LATA	-0.3926	0.2094	0.0919	-0.3169	-0.1562	0.2952	0.4085	0.1081	-0.2380	1.000

Korelasyon analizi sonuçlarına göre ROA ile ROE, FGEFGI değişkenler arasındaki ilişki anlamlıdır. ROE ile ROA, logTA, BA, KAAT, TMTA, FGEFGI, LATA ve toplam aktif arasındaki ilişki anlamlıdır.

4.7.3. Panel Veri Regresyon Sonuçları

Devam eden bölümde panel veri analizi sonucunda elde edilen bulgular değerlendirilmiş ve analiz sonuçları verilmiştir. Panel veri analizinde, Durbin Watson testine göre hata payları arasında ilişki olmayan parametrelerde Havuzlanmış En Küçük Kareler yöntemiyle, sabit ve tesadüfi etkileri ölçmekte olup, değişkenler arasında birim kök içerenlerin olmaması ve yatay kesit bağımlılığının olmaması gerekir (Önder ve Özbek, 2018)

Aktif karlılığı (ROA) için Hausmann Testi sonuçları Tablo 4.9’da verilmiştir.

Tablo 4.9: Aktif karlılığı (ROA) için Hausmann Testi sonuçları

ROA	Sabit Etkiler	Rassal Etkiler	Fark	Standart Hata
LogTA	-22.08404	-22.08404	-.3273786	2.111528
BA	-8.005967	-8.005967	-.4083502	.5390774
KAAT	1.009717	1.009717	.0458958	.0991552
DFAT	19.80634	19.80634	-26.42087	31.18757
SYO	-.8048338	-.8048338	.0090854	.1098891
TMTA	29.82322	29.82322	.6923488	2.001789
FGEFGI	.8361415	.8361415	.0274057	.0646954
TAKRTOKR	2.144329	2.144329	.2508924	.348659
LATA	-3.716481	-3.716481	.0029368	.5789558
Prob>chi2 = 0.9922				

Panel veri analizinde, rassal etki ya da sabit etki modellerinden hangisinin geçerli olduğunu bulabilmek için, Hausmann testi yapılmaktadır (Çoban, 2020, s. 66). Hausmann testi sonuçlarına göre p değeri 0.05 sınırının üstünde olduğu için rassal etkiler modeli tercih edilmiştir.

Tablo 4.10: Aktif karlılığı (ROA) için sabit etkiler modeli sonuçları

ROA	Rassal etkiler	Anlamlılık değeri
LogTA	-22.08404	0.000
BA	-8.005967	0.000
KAAT	1.009717	0.009
DFAT	19.80634	0.765
SYO	-.8048338	0.006
TMTA	29.82322	0.000
FGEFGI	.8361415	0.001
TAKRTOKR	2.144329	0.065
LATA	-3.716481	0.014
Sabit	245.7937	0.000
Prob>F = 0.0000		

ROA için Hausmann testi sonuçları sabit etki modelinin geçerli model olduğu, çözümlenen sabit etkiler modelinin bir bütün olarak anlamlı olduğu modelin F istatistik değerinden anlaşılmaktadır. Başka bir ifadeyle bağımlı değişkendeki değişim modelde yer alan bağımsız değişkenlerce istatistiki açıdan anlamlı bir şekilde açıklanabilmektedir. ROA sabit etki modeline göre Irak Bankalarında 2015-2021 yılları arasında aktif karlılığına LogTA (B= -22.0840; $p<0.01$), BA (B=-8.0060; $p<0.01$), KAAT (B=1.0097; $p<0.01$), SYO (B=-0.8048; $p<0.01$), TMTA (B=29.8332; $p<0.01$), FGEFGI (B=0.8361; $p<0.01$) ve LATA (B=-3.7165; $p<0.01$) serilerinin etkisi anlamlıdır.

Sonuçlara göre borçların aktife oranındaki artış aktif karlılığını düşürmekle beraber mevduatlardaki artış aktif karlılığını artırmaktadır. Bunun nedeni mevduat dışı borçlanma maliyetlerinin mevduat maliyetlerine göre daha yüksek olmasından kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Yine sonuçlar göstermektedir ki kredilerin aktif toplamına oranındaki artış aktif karlılığını artırmakta ancak aktif toplamı ile likit aktiflerin toplam aktifler içindeki payı arttıkça bankaların aktif karlılığı azalmaktadır. Bu durumun nedeni aktif içerisinde yer alan kredilerin getirisinin diğer aktif kalemlerin getirisinden daha yüksek olmasından kaynaklanıyor olabileceği düşünülmektedir. Diğer bulgularda beklenildiği üzere şu şekildedir: Sermaye

yeterlilik rasyosundaki artış aktif karlılığını azaltmakta, faiz gelirlerinin faiz giderlerine oranı arttıkça aktif karlılığı artmaktadır.

Özsermaye karlılığı (ROE) için Hausmann Testi sonuçları Tablo 4.11’de verilmiştir.

Tablo 4.11: Özsermaye karlılığı (ROE) için Hausmann Testi sonuçları

ROE	Sabit etkiler	Rassal etkiler	Fark	Standart Hata
LogTA	-22.41142	-16.1545	-6.256917	4.054163
BA	-8.414317	-1.248427	-7.16589	.9228373
KAAT	1.055613	1.334923	-.2793104	.1817187
DFAT	-6.614531	1.993453	-8.607985	46.30296
SYO	-.7957484	-.6252307	-.1705176	.151776
TMTA	30.51557	16.36359	14.15198	3.937762
FGEFGI	.8635472	.6987865	.1647607	.1394047
TAKRTOKR	2.395221	1.424366	.9708556	.6175207
LATA	-3.713544	-4.916517	1.202973	.9129056
Prob>chi2 = 0.0000				

Hausmann testi sonuçlarına göre p değeri 0,05 sınırının altında olduğu için sabit etkiler modeli tercih edilmiştir.

Tablo 4.12: Özsermaye karlılığı (ROE) için Sabit Etki Modeli Sonuçları

ROE	Sabit etkiler	Anlamlılık değeri
LogTA	-22.41142	0.000
BA	-8.414317	0.503
KAAT	1.055613	0.001
DFAT	-6.614531	0.948
SYO	-.7957484	0.022
TMTA	30.51557	0.000
FGEFGI	.8635472	0.002
TAKRTOKR	2.395221	0.161
LATA	-3.713544	0.001
Sabit	181.1567	0.001
Prob>F=0.000		

Sabit etki modeline göre özsermaye karlılığı üzerinde logTA ($B = -22.4114$; $p < 0.01$), KAAT ($B = 1.0556$; $p < 0.01$), SYO ($B = -0.7957$; $p < 0.01$), TMTA ($B = 30.5156$; $p < 0.01$), FGEFGI ($B = 0.8635$; $p < 0.01$) ve LATA ($B = -3.7135$; $p < 0.01$) serilerinin etkisi anlamlıdır.

Elde edilen bulgular, beklenildiği üzere, ROA için çözümlenen model ile (borçlanma oranına ilişkin bulgular hariç) aynı sonuçlara sahiptir. Özetle analize konu Irak bankalarında 2015-2021 döneminde aktif karlılığını etkileyen değişkenlerin aynı doğrultuda özkaynak karlılığını da etkilediği tespit edilmiştir.



5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmanın amacı Irak bankalarında karlılığı etkileyen rasyoları incelemek ve finansal oranların bankaların aktif ve özsermaye üzerindeki etkilerini analiz etmektir. Belirlenen amaç doğrultusunda Irak bankacılık sektöründe faaliyet gösteren 14 bankanın 2015-2021 yılları arasındaki finansal rasyoları veri olarak kullanılmış, ilgili veriler panel veri regresyon modellerinin çözümlenmesi ile analiz edilmiştir. Araştırmada elde edilen sonuçları aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür:

- Iraktaki bankaların aktif ve özsermaye karlılıkları (sırasıyla ROA ve ROE), bankaların aktif büyüklüğünden (LogTA), kredi ve alacakların aktif toplamına oranından (KAAT), mevduatın aktif toplamı içerisindeki payından (TMTA), sermaye yeterlilik rasyosundan (SYO), faiz gelirlerinin faiz giderlerine oranından (FGEFGI) ve likit aktif değerlerden (LATA) etkilenmektedir.
- Borçlanma oranı (BA), bankaların aktif karlılıklarını etkilerken özsermaye karlılıklarına bir etkisi bulunmamaktadır.
- Regresyon katsayılarına göre ROA üzerinde en fazla etkisi olan oran TMTA olup, bunu sırasıyla LogTA, BA ve LATA izlemektedir.
- Regresyon katsayılarına göre en yüksek etkiye sahip oran TMTA olup, bunu sırasıyla LogTA, LATA ve KAAT izlemektedir.

Yukarıda elde edilen bulgular banka yönetimleri sektörün önde gelenleri ve araştırmacılara yönelik bir takım çıkarımlarda bulunulmasına imkan tanımaktadır. Yöneticiler ve sektörü düzenleyici kurumlar bankaların mevduatlarını ve kredilerini daha da artırıcı likit varlıklarını ve sermaye yeterlilik rasyolarını ise azaltıcı politikalar geliştirmek suretiyle aktif ve özsermaye karlılıklarını artırabilirler.

Sonraki çalışmalar aşağıda sıralanan öneriler doğrultusunda literatüre katkı sağlayacak araştırmalara yönelebilirler.

- Araştırma farklı değişkenlerin kullanılması suretiyle geliştirilebilir.
- Bankaların karlılıkları yerine değerine odaklanan çalışmalar yapılabilir.

- Farklı ülkelerin bankaları üzerine yürütülecek çalışmalar ile bu çalışmanın bulguları kıyaslanabilir.
- Irak siyasi yapısında meydana gelen değişimler dikkate alınarak, zamansal kırılımlar üzerinden zaman serisi analizleri yapılabilir.



KAYNAKÇA

- Albayrak, A. S. (2014). Otokorelasyon Durumunda En Küçük Kareler Tekniğinin Alternatifi Otoregresyon Teknikleri ve Bir Uygulama. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19(1), 1-20.
- AL Janabi, S. (2022). Risk In Iraq Banking System: An Evaluation On Share Values. *Quantrade Journal of Complex Systems in Social Sciences*, 4(1), 1-17.
- Alkhadim, A. M. M. (2021). The impact of human resource planning on financial performance in banking sector: Study on registered commercial banks in the private Iraqi market, Gedik Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Aktepe, İ. (2014). *Sorularla Katılım Bankacılığı*. İstanbul: Türkiye Katılım Bankaları Birliği.
- Anderson, K. and Zastawniak, T. (2016). Glamour, value and anchoring on the changing P/E. *The European Journal of Finance*, 1-32.
- Athanasoglou, P. Brissimis, S. and Delis, M. (2008). Bank-specific, industryspecific and macroeconomic determinants of bank profitability. *Journal of International Financial Markets, Institutions and Money*, 18(2), 121-136.
- Alsudany, M.R.F. and AL-SADIQ, I. J. (2019), Features Of Iraqi Banking System (Evaluation Government And Private Commercial Banks In Iraq, And Comparing Iraqi Banks To Some Banks Of Neighboring Countries), *International Journal Of Scientific & Technology Research* , 8(9).
- Aydemir, N. (2005). *Dünden bugüne Türkiye’de bankacılık*. Ankara: Türkiye Tekstil İşverenleri Sanayi Sendikası Yayınları.
- Aydın, N. (2006). *Bankacılık uygulamaları*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi AÖF Yayınları.
- Aydın, Y. (2019). Türk Bankacılık Sektöründe Karlılığı Etkileyen Faktörlerin Panel Veri Analizi ile İncelenmesi, *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 10(1):181-189.

- Bashir, A. (2000), “Determinants of Profitability and Rates of Return Margins in Islamic Banks: Some Evidence From The Middle East” Grambling State University Mimeo.
- Berger, A. N. (1995). The Relationship between Capital and Earnings in Banking, *Journal of Money, Credit and Banking*, 27(2): 432-456.
- Büyüküysal, M. Ç. Öz, İ. İ. (2016). Çoklu Doğrusal Bağını Varlığında En Küçük Karelere Alternatif Yaklaşım: Ridge Regresyon. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 6(2), 110-114.
- Capon, N. Farley, J. U., and Hoenig, S. (1996). “Determinants of Financial Performance : A Meta-Analysis”, *Management Science*, 36(10), 1143-1159.
- Conway, E. (2009). *50 Economics Ideas You Really Need to Know* . Ankara: Domingo Yayıncılık.
- Cornett, M. M. Guo, L. Khaksari, S. And Tehranian, H. (2010). The Impact Of State Ownership on Performance Differences in Privately-Owned Versus State-Owned Banks: An International Comparison. *Journal of Financial Intermediation*, 19(1), 74–94.
- Coşkun, M. (2007). *Finansal Analiz.*, N. Aydın. (Editör). *Finansal Yönetim*. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını, pp.43-64.
- Çabuk, A. ve Lazol, İ. (2013). *Mali Tablolar Analizi*. Ekin Yayınevi, Bursa.
- Çardak, N. (2020), Financial Performance Analysis of BIST100 Tourism Companies, *Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*, İstanbul.
- Çoban, M. N. (2020). Ekonomik Kompleksite ve İnsani Gelişmişlik İlişkisi: E7 Ülkeleri İçin Bir Analiz. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6 (2) , 467-479.
- Dammak, N. (2022), *Intellectual Capital and Financial Performance: Empirical Evidence From Turkey Stock Market*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Okan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Damodaran, A. (2007). Return on Capital (ROC), Return on Invested Capital (ROIC) and Return on Equity (ROE): *Measurement and Implications*.

- Dassie, L. (2018). *The Effect of Liquidity Risk Management on Financial Performance of Commercial Banks in Sierra Leone*. a Research Proposal Submitted in Partial Fulfilment of the Requirements for the Award of the Degree of Master of Business Administration. December.
- Dietrich, A. Wanzenried, G. (2014). The Determinants of Commercial Banking Profitability in Low-, Middle-, and High-Income Countries, *The Quarterly Review of Economics and Finance* 54(3).1-18.
- Dizgil, E. (2017). Türkiye’deki Mevduat Bankalarının Karlılığını Etkileyen Mikro Düzeyli Faktörler Üzerine Ampirik Bir Araştırma, *BDDK Bankacılık ve Finansal Piyasalar Dergisi*, 11(2):31-52.
- Dünya Bankası (2022). Iraq Economic Monitor A New Opportunity to Reform. International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank.
- Ecer, F. ve Günay, F. (2015). Borsa İstanbul’da işlem gören turizm şirketlerinin finansal performanslarının gri ilişkisel analiz yöntemiyle ölçülmesi. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 25(1), 35-48.
- Epstein, M. J. ve Young, S. D. (1999). " Greening" with EVA. *Strategic Finance*, 80(7), 45-49
- Erdem, E. (2014). *Para Banka ve Finansal Sistem*. Ankara: Detay Yayınları
- Garcia-Herrero, A. Gavila, S. Santabarbara, D. (2009), What explains the low profitability of Chinese banks? *Journal of Banking and Finance*, 33(11), 2080-2092.
- Gavurova, B. Belas, J. and Kocisova, K. (2017). Revenue and cost efficiency of banking sectors in the european union countries: do they depend on size, location or crisis period? *Transformations in Business & Economics*, 16(2), 124–146.
- Ghaeli, M. R. (2017), Price-to-earnings ratio: A state-of-art review, Contents lists available at *Growing Science Accounting*, 3(2). 131–136.
- GIZ (2022). Iraqi Banking Sector and Financial Infrastructure Overview. *Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit*.

- Gökçe, M. (2010), *Bankalararası para piyasası üzerine teorik ve uygulamalı bir inceleme*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Guillen, J. Erick, W. R. Emre, O. (2014), Relative power and efficiency as a main determinant of banks' profitability in Latin America. *Borsa Istanbul Review*, 14, 1-7.
- Günel, M. (2010). *Para Banka ve Finansal Sistem*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Güngör, B. (2007). Türkiyede Faaliyet Gösteren Yerel ve Yabancı Bankaların Karlılık Seviyelerini Etkileyen Faktörler: Panel Veri Analizi, *İktisat, İşletme ve Finans*, 22(258), 40-63.
- Heffernan, S. and Fu, M. (2008). The Determinants of Bank Performance in China Available at SSRN
- Helfert, E. A. (1991). *Techniques of Financial Analysis, Business*: Newyork
- Hermawan, S. Hariyanto, W. and Biduri, S. (2020). Intellectual capital, business performance, and competitive advantage: An empirical study for the pharmaceutical companies. *QUALITY Access to Success*, 21(175), 103-106.
- Ildız, E., (2013), *Eskişehir'de Bankacılık ve Bankerlik*, Türkiye Bankalar Birliği, Ankara.
- Innotta, G. Nocera, G. Sironi, A. (2007), Ownership Structure, Risk And Performance in European Banking Industry. *Journal of Banking and Finance*, 31, 2127-2149.
- Iswatia, S. and Anshoria, M. (2007). The influence of intellectual capital to financial performance at insurance companies in Jakarta Stock Exchange (JSE). In *Proceedings of the 13th Asia Pacific Management Conference, Melbourne, Australia* . 1393-1399).
- Jirjees, A. (2022). *Evaluating the Financial Performance of Iraqi Commercial Banks by Topsis Method*, Master Thesis Department of Banking And Finance Karabuk University, Karabuk.

- Kahraman, E. (2020), *Gölge Bankacılık Uygulamalarının Türk Bankacılık Sistemi'nde Kârlılığa Etkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- KAPITA (2021). Investigating the Absence of International Services, Root Causes, and Missed Opportunities. Business Landscape.
- KAPITA, (2022), Iraqi Banking Sector and Financial Infrastructure Overview.
- Karacaoğlu, Ç. (2011). *Yabancı Sermayeli Bankaların Türk Bankacılık Sektörüne*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Kadir Has Üniversitesi SBE. İstanbul.
- Karim, A. F. (2022). Fluctuations in Government Revenues and their Impact on the Iraqi Banking Sector. CBI: *Journal of Monetary and Financial Studies*, Tenth Issue.
- Kaya, F. (2012). *Bankacılık Giriş ve İlkeleri*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Kır, C. Talebi, N. (2013). Türkiye’de Sigorta Şirketlerinin Yönetim Kurulu Üye Sayısını Etkileyen Faktörler”, *Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 29-30, ss. 53-64.
- Kırcı Çevik, N., Boran, A. (2020). Türkiye’de faaliyet Gösteren Ticaret Bankalarının Karlılığını Etkileyen İçsel Faktörler: 2005-2016 Yılları arası Panel Veri Analizi, *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(4):1735-1750.
- Kosmidou, K. And Zopounidis, C. (2008). Measurement of Bank Performance in Greece. *South-Eastern Europe Journal of Economics*, 1(1), 79-95.
- Krishnan, V.S. and Moyer, R.C. (1997). Performance, Capital Structure and Home Country: An Analysis of Asian corporations. *Global Finance Journal*, 8, 129-143.
- Küçükbay, F. (2017). Banka Karlılığını Etkileyen Faktörle: Avrupa Birliği Bankaları ve Türk Bankaları Arasında Karşılaştırma, *Journal of Management and Economics*, 24(1):137-149.
- Micco, A. Panizza, U. and Yanez, M. (2007), Bank ownership and performance. Does politics matter? *Journal of Banking and Finance*, 31(1), 219-241.

- Mohammed, A. H. and Ward, T. (2006). The effect of automated service quality on Australian banks' financial performance and the mediating role of customer satisfaction. *Marketing Intelligence and Planning*, 24(2), 127–147.
- Molyneux, P. and Seth, R. (1998). Foreign banks, profits and commercial credit extension in the United States. *Applied Financial Economics*, 8(5): 533-539.
- Nouaili, M. Abaoub, E. Ochi, A. (2015), The Determinants of Banking Performance in Front of Financial Changes: Case of Trade Banks in Tunisia, *International Journal of Economics and Financial Issues*, 5(2), 410-417.
- O'Byrne, S. F. (1997). EVA and Shareholder Return. *Journal of Applied Corporate Finance*, 9: 50-54.
- Othman, S.Y. (2022), Financial Performance Evaluation of İslamic Banks With The Multimoorra Method: An Analytical Study of Islamic Banks in Turkey And The Gulf Cooperation Council Countries, *Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Tokat.
- Öçal, T. ve Çolak, F. (1998). *Para-Banka*. Ankara: İmge Kitabevi
- Önder, F. Özbek, S. (2018). Yatırım ve Tasarruf Eşitsizliği: E7 Ülkeleri Örneği. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(43), 711-725.
- Özulucan, A. ve Deran, A. (2009). “Katılım Bankacılığı ile Geleneksel Bankaların Bankacılık Hizmetleri ve Muhasebe Uygulamaları Açısından Karşılaştırılması”. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 6 (11): 85-108.
- Parasız, İ. (2008). *Türkiye’de ve Dünyada Bankacılık*, Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları,
- Pasiouras, F. Kosmidou, K. (2007), Factors influencing the profitability of domestic and foreign commercial banks in the European Union. *Research in International Business and Finance*, 21(2), 222-237.
- Pereiro, L. E. (2002). *Valuation of Companies in Emerging Markets*, John Wiley & Sons: ABD
- Perry, P. (1992). Do banks gain or lose from inflation? *Journal of Retail Banking*, 14(2): 25-30

- Pettit, J. (2000), *EVA & Strategy*. Stern Stewart & Co. Research.
- Prewysz-Kwinto, P. (2017), Earning Per Share Under International Accounting Regulations and Based on the Example of Companies Listed on the Warsaw Stock Exchange, *European Journal of Economics and Business Studies* 8(1):57.
- Riyadi, B. (2017). Profit analysis with financial ratio (Study At Manufacturing In Indonesia Stock xchange). *IOSR Journal of Economics and Finance*, 8(5), 39–43.
- Slywotzky, John (2000), *Kâr Bölgesi*, İstanbul:Sistem Yayıncılık.
- Spathis Ch., Doumpos M. (2002). Assessing Profitability Factors in the Greek Banking System. *International Transactions in Operational Research*, 9(5), 517-530.
- Stern, J. (1994), Acquisition, Pricing, and Incentive Compensation, *Corporate Accounting*. 3(2): 26-31.
- Stewart, G. B. (1990). *The Question for Value*. Harper Collins Publishers, USA.
- Stewart, G. B. (1991), *The Quest for Value*, New York: Harper and Collins.
- Stewart, G. B. (1994), EVA®: Fact or Fantasy, *Journal of Applied Corporate Finance, Summer*: 71-84.
- Sufian, F. and Chong, R.R. (2008) Determinants of Bank Profitability in a Developing Economy: Empirical Evidence from Philippines. *Asian Academy of Management Journal of Accounting and Finance*, 4, 91-112.
- Sümer, G. (2013). *Türk Vergi Sistemi Açısından Bankaların Ödev ve Yükümlülükleri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bursa.
- Sümer, G. ve Onan, F. (2015). “Dünyada Faizsiz Bankacılığın Doğuşu, Türkiye’deki Katılım Bankacılığının Gelişme Süreci ve Konvansiyonel Bankacılıktan Farkları”. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 17 (3): 296-308.

- Takur, Selim (2019). *Katılım Bankalarının Finans Sektöründeki Yeri: Iğdır Üniversitesi Öğrencilerinin Katılım Bankası Algısı Üzerine Bir Araştırma*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi SBE.
- Temin, P., (2004), “Financial intermediation in the Early Roman Empire”, *Journal of Economic History*, 64(3), 705-733.
- Tolon, M. (2004). Ticari Bankalarda Pazarlama Stratejilerinin Uygulanması ve Türkiye’deki Ticari Bankalar Üzerine Bir Alan Çalışması. *Verimlilik Dergisi*, 4(1).
- Ustaoğlu, D. (2014). *Türkiye’de Katılım Bankacılığı Sektördeki Yeri ve Önemi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi SBE.
- Ünal, T. (1996). *Finans Kesiminin Reel Sektöre Kaynak Yaratma Kapasitesi*. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları.
- Warrad, L. (2015), Return on Asset and Return on Equity Effects of Net Operating Cycle: Jordanian Study, *Research Journal of Finance and Accounting*, 6(4): 89-95.
- Yaman, S. (2021). Bankalara Özgü Faktörlerin Banka Karlılığına Etkisi; Türkiye Bankacılık Sektörü Üzerine Panel Veri Analizi,. *İktisadi ve İdari Yaklaşımlar Dergisi*, 3(2):77-100
- Yetiz, F. (2016). Bankacılığın Doğuşu ve Türk Bankacılık Sistemi. *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(2).
- Yıldız, Ç. (2017). Yeni Teknolojilerin Bankacılık Sektörüne Olan Sosyoekonomik Etkileri: Türkiye Örneği. Yayınlanmamış Bitirme Projesi, *Marmara üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. İstanbul.
- Yılmaz, V. Çelik, E. ve Depren, B. (2007) Devlet Ve Özel Sektör Bankalarındaki Hizmet Kalitesinin Karşılaştırılması: *Eskişehir Örneği*, *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 8(2), 234-248.
- Zirekoğlu, N. (2014). *Türk Bankacılık Sektöründe Yaşanan Gelişmelerin Hanehalkı Üzerinde Etkileri*. Yüksek Lisans Tezi, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi SBE. Bilecik.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

ORCID	
Adı Soyadı	Imad Mohammed Alı Ahmed ALI
Doğum Yeri	
Doğum Tarihi	

LİSANS EĞİTİM BİLGİLERİ

Üniversite	Musul Üniversitesi
Fakülte	İdari ve İktisad Fakültesi
Bölüm	Bankacılık ve Finans

YÜKSEK LİSANS EĞİTİM BİLGİLERİ

Üniversite	Çankırı Karatekin Üniversitesi
Enstitü	Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı	Bankacılık ve Finans

YABANCI DİL BİLGİSİ

İngilizce	YDS (....) YÖKDİL (....) TOEFL (....) EILTS (....)
...	

İŞ DENEYİMİ

Çalıştığı Kurum	
Görevi/Pozisyonu	
Tecrübe Süresi	

KATILDIĞI

Kurslar	
Projeler	

İLETİŞİM

Adres	
E-mail	